

Lietuvos
mokslo
taryba

**Nacionalinės mokslo programos
„Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“
baigiamoji ataskaita**

Vilnius, 2014

Duomenys apie 2010–2013 metais vykdytus projektus

Eil. Nr.	Kvietimo Nr.	Konkurse dalyvavusių projektų skaičius	Projektų skaičius			Projektams skirta lėšų, Lt
			Vykdytų	Baigtų*	Tęsimų	
1.	I kvietimas	36	11	10	–	3 802 300
2.	I papildomas kvietimas	5	2	2	–	121 500
3.	II kvietimas	11	7	7	–	1 218 100
4.	III kvietimas	11	5	5	–	630 000
5.	IV kvietimas	22	14	14	–	3 048 600
6.	V kvietimas	27	5	5	–	834 300

*vieno projekto vykdymas nutrauktas 2011 m.

2010–2013 metų ataskaitos santrauka

2014 metais buvo baigti įgyvendinti paskutiniai nacionalinės mokslo programos „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ (toliau – Programa) projektai. Vykdamt Programą atlikti Lietuvos visuomenės tyrimai atitiko 2002 m. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintą Nacionalinio saugumo strategiją. Per ketverius metus įgyvendinti 42 projektai, kuriuos vykdė daugiau nei du šimtai mokslininkų iš įvairių Lietuvos mokslo ir studijų institucijų. Paskelbta daugiau nei 20 mokslo monografijų bei studijų ir daugiau kaip 80 mokslo straipsnių įvairiuose periodiniuose akademinuose leidiniuose. Tiek pagal mokslininkų skaičių, tiek pagal mokslinės produkcijos kiekį Programa laikytina beprecedente.

Nacionalinio saugumo strategijoje akcentuoti šie rizikos nacionaliniam saugumui veiksniai: Lietuvos depopuliacija, aukštas nedarbas, didėjanti diferenciacija, kai kurių gyventojų grupių gyvenimo lygio nuosmukis, nusikaltimų skaičiaus didėjimas, mažėjantis pilietinis aktyvumas ir didėjantis nusivylimas. Dėl to Programoje buvo pasirinktos tokios tyrimų sritys: demografinių procesų tyrimai; žmonių išteklių, darbo rinkos politikos ir užimtumo tyrimai; socialinės gerovės tyrimai; kriminogeninių procesų tyrimai; subjektyvios gerovės tyrimai.

Įgyvendinant Programos 1 uždavinio – *Šalies demografinės raidos tyrimai* – projektus, buvo gauta reikšmingų naujų mokslo žinių apie gimstamumo raidą, prokreacinę elgseną ir jos diferenciaciją, šeimos instituto kaitą bei jos įtaką gimstamumui, lyčių kultūrinės ir struktūrinės nelygybės, šeimos politikos sistemas bei Lietuvos šeimos politikos raidą, Lietuvos gyventojų mirtingumo modelį, mirtingumo socialinius ir ekonominius skirtumus bei mirtingumo priešasčių kaitą; grįžtamąją ir vidinę migraciją, retai apgyvendintų Lietuvos teritorijų gyventojų struktūras. Sukurta naujų duomenų bazių, dalis jų – išskirtinės ir tarptautiniame kontekste, pritaikyti šiuolaikiniai empirinės informacijos analizės metodai. Šio Programos uždavinio įgyvendinimas yra reikšmingas impulsas sociologijos ir demografijos raidai Lietuvoje. Mokslinių tyrimų rezultatų pagrindu suformuluotos rekomendacijos gyventojų, šeimos, lyčių, regioninei politikai, o patys rezultatai pristatyti tiek visuomenei, tiek ir viešosios politikos kūrėjams bei vykdytojams.

Įgyvendinant Programos 2 uždavinio – *Šalies žmoniškųjų išteklių, darbo rinkos politikos ir užimtumo tyrimai* – projektus, buvo analizuojami nacionalinio lygmens užimtumo klausimai ir įvairių socialinių grupių

(jaunimo, profesinių, kaimo gyventojų) užimtumo problemos. Kadangi Lietuvoje iki tol vyravo fragmentiški, dažniausiai užsakomieji, užimtumo ir darbo rinkos tyrimai, susiję su trumpalaikiais taikomojo pobūdžio sprendimais, Programos projektai bent iš dalies užpildė strateginių ir sisteminių darbo rinkos tyrimų spragas. Realizuoti nauji metodologiniai ir teoriniai požiūriai, sukurta tyrimo metodikų ir matematinių metodų, taikyta lyginamoji analizė. Tyrimų pagrindu parengta praktinių rekomendacijų darbo rinkos ir užimtumo problemoms spręsti ir metodikų veiklai optimizuoti. Rekomendacijos bei siūlymai pristatyti seminaruose suinteresuotoms institucijoms ir praktinėse konferencijose. Įgyvendinus šio uždavinio projektus išryškėjo ir naujos spręstinos problemos: Lietuvoje būtini platesnio masto užimtumo politikos veiksmingumo tyrimai, kurie įvertintų darbo rinkos ir užimtumo reguliavimo priemonių veiksmingumą, atskleistų, kaip užimtumo politika dera su ūkio poreikiais, ir taptų pagrindu padėčiai darbo rinkoje prognozuoti.

Programos 3 uždavinys buvo skirtas *socialinės gerovės tyrimams*. Įgyvendinus šio uždavinio projektus, gauta naujų mokslo žinių, kurios svarbios socialinei politikai, t.y. žinių apie veiksnius, kurie daro įtaką gerovės valstybės formavimuisi ir raidai Lietuvoje, išryškinti gerovės valstybei būdingi bruožai. Tyrinėta Lietuvos politinio, ekonominio ir administracinio elito nuostatos, kurios veikia socialinę politiką, analizuota Lietuvos socialinio draudimo sistemos raida ir jos funkcionavimas. Įgyvendintų projektų dėka Lietuvos tyrėjai įsijungė į Tarptautinę socialinio tyrimo (angl. *International Social Survey Programme*) ir Europos socialinio tyrimo (angl. *European Social Survey*) programas. Tai padėjo pagrindus šiuolaikiškai tarptautinei socialinių problemų stebėsenos sistemai. Gauta naujų mokslo žinių apie jaunimo socialinę atskirtį, neįgaliųjų socialinės gerovės plėtrą, būsto politikos raidą Lietuvoje, tarpsektorinį bendradarbiavimą sprendžiant sveikatos ir socialines problemas socialinės rizikos šeimose, iššūkius Lietuvos psichikos sveikatos politikai, pilietinės visuomenės iniciatyvas, susijusias su būsto politika ir miesto modernizacija. Sukurtas modelis, kaip derinti piniginę bei nepiniginę socialinę paramą, parengta metodika, kaip išmatuoti agrarinės politikos poveikį namų ūkių pajamoms. Visi 3 uždavinio projektai pateikė vertingų socialinės politikos rekomendacijų.

Įgyvendinus Programos 4 uždavinio – *Grėsmę asmens ir visuomenės saugumui keliančių kriminogeninių procesų tyrimai* – projektus, buvo sukurtos naujos požiūrio į nusikalstamumo problemų tyrimus paradigmos: identifiikuotas poreikis pasitikėjimo teisėsaugos institucijomis tyrimus skaidyti į makro ir mikro socialinių veiksnių analizę, atskleistos oficialiosios statistikos ir viktimologinių apklausų duomenų generalizavimo galimybės. Dauguma projektų vykdyti remiantis tarpkryptiniu ir daugiakryptiniu požiūriais. Daug dėmesio skirta Lietuvoje naujiems praktiniams instrumentams (nusikaltimų būklės fiksavimo, nusikalstamai įgyto turto konfiskavimo alternatyvioms priemonėms) kurti. Bene pirmą kartą kaupiti empiriniai duomenys apie reiškinius (miesto planavimo problemas, baudžiamosios atsakomybės teisinį reglamentavimą), kurie iki tol Lietuvoje tirti beveik išimtinai literatūros ir dokumentų analizės metodais. Tai labai suaktualino empirinius tyrimus, buvo pradėti kaupti nauji jų masyvai.

Įgyvendinus Programos 5 uždavinio – *Psichosocialinių sąveikų ir subjektyvios gerovės tyrimai* – projektus, gauta naujų reikšmingų mokslo žinių apie Lietuvos gyventojų psichologinę gerovę, jos santykį su traumine istorine patirtimi, demokratijos procesų reprezentacijas individualioje piliečių sąmonėje,

procedūrinio teisingumo įgyvendinimą ir šio teisingumo suvokimo ypatumus, protesto grupių ir demokratijos procesų plėtros santykį, socialinio darbo bei socialinių darbuotojų santykius su valdžia bei visuomene. Sukurta naujų metodų psichologinei gerovei vertinti. Šio Programos uždavinio įgyvendinimas iš esmės prisidėjo prie sociologijos, psichologijos ir kitų mokslų raidos Lietuvoje. Mokslinių turimų rezultatų pagrindu parengta rekomendacijų, rezultatai pristatyti visuomenei ir viešosios politikos kūrėjams bei vykdytojams.

Abstract of the final report for the year 2010–2013

Programme „Social Challenges to National Security” (hereinafter – Programme) should contain systematic and coordinated investigation of processes in Lithuanian society, which occurred due to historically specific development path, and which poses threat to national security, as well formulated possible further development scenarios and guidelines. In total during the years of 2010–2013, 42 projects have embraced all of five programme tasks.

1. In 2010–2013, six research projects were implemented under the umbrella of the first task of the Programme. Three projects were dedicated to the fertility and family issues, one – to the mortality and public health, one covered to the issues of return migration and one project explored the population structure and demographic trends in the sparsely populated territories in Lithuania. Projects significantly contributed to the enhancement and development of the demographic and sociological knowledge, advance of the empirical data infrastructures and methodological expertise. All research projects could be evaluated as policy driven and developed the scientifically based policy recommendations.

2. Implementing second task of the Programme 12 projects were carried out. They intended to estimate the effectiveness of labour market policies, tendencies in the development of job vacancies, as well as to analyse and assess factors and conditions related to people’s motivation to work. Specifying research topics by the target groups, in terms of which labour market policy and employment issues are being analysed, it can be seen that two projects are for youth employment issues, three for analysing employment and human resources of rural population, four projects for the analysis of labour market situation of certain professional groups (doctors, social workers, professionals of health and education systems, officers), and the remaining three projects are intended to address common national-level issues of labour market policy and employment. Since in Lithuania has so far dominated the relatively fragmented, often applied employment and labour market studies, related to short-term solutions of the applied nature, projects of the program were intended to fill the gaps of labour market research, for example applying new methodological and theoretical approaches, research techniques, advanced mathematical methods, comparative analyses. During the implementation period of the Programme new research topics, methodologies, research models, conceptions, research techniques were proposed, a more systematic examination of employment and labour market issues conducted. Namely, a theoretical model of sustainable and balanced job vacancies in rural regions was developed; a research methodology and research instruments to investigate rural population’s

commercial activity and initiative introduced; a new conceptual model of professional welfare was presented; an econometric simulation model for taxes and labour market parameters developed; a research model for civic behaviour in organizations prepared; created a new model of officers' and soldiers' re-integration into the labour market, etc. Based on the research, 7 monographs, 41 scientific articles have been published, 32 reports at scientific conferences read. Practical applicability of the research results is also important. A series of practical recommendations, techniques and guidelines how to solve labour market and employment issues are developed. Namely, recommendations how to ensure better academic youth's inclusion into the national labour market; a system of monitoring for youth's transition from education system to the labour market; system of evaluation criteria and indicators for sustainable and balanced job vacancies in rural regions; recommendations how to create job vacancies and maintain their vitality in rural regions; proposals how to develop organizational behaviour, encouraging entrepreneurship in agricultural enterprises; recommendations on the impact of factors stabilizing doctors' career in Lithuania; recommendations how to encourage rural population's entrepreneurship and initiative; recommendations how to develop small, medium and alternative business in rural areas; health promotion guidelines for doctors and teachers; recommendations for social workers how to improve occupational welfare; recommendations how to enhance civic behaviour in organizations; proposals how to improve the performance of social enterprise network; recommendations how to elaborate tax and social security contributions policy, promoting employment. Recommendations were introduced to the representatives of state, municipal institutions, presented during practical conferences.

3. Third task of the Programme was focused on the social welfare research. Twelve research projects were allocated to this task. Ten of them proportionally divided between two measures: "Research of social problems and social needs" and "Factors designing of social policy, its outcomes and effects". Two projects were directed to Programme measure of "Research of primary income of households and services of social care". Unfortunately, only few Lithuanian scientists express their academic interests in this topic and only few applications were proposed. Supported projects have generated a new scientific knowledge in the different areas of social welfare: in the field of the development of Lithuanian Welfare State and its characteristics, about the attitudes of political and economic elites towards actual social policy measures. Contribution for understanding of long-term development of national social insurance was made. Lithuanian researchers gave opportunity to join to International Social Survey Programme and system for social problems monitoring was constructed. Several projects contributed to understanding of specific social problems and social policy measures: social exclusion of youth, development of social welfare for disable people, housing policy, challenges for mental health policy, etc. Model of coordination of social assistance in cash and in kind was developed, methodical framework for assessment of agricultural policy impact on income of rural households was proposed. All projects of Programme third task ended with the valuable social policy recommendations.

4. During the years 2010–2013 five research projects have been carried out in order to implement three research activities in the field of the fourth task of the Programme. Two research projects have been

carried out in the framework of all the three research activities (although both projects have emphasized the third research activity – research in prevention and control of criminal acts), two research projects have been devoted to the first research activity of the task – research in crime rates, criminal damage and tendencies of crime, one research project has been carried out in order to implement the second research activity of the task – research in public attitudes towards crime threats and law enforcement. Research projects have led to formulations of new paradigms in research on crime (one research project has revealed a possibility to deconstruct research of trust in law enforcement into research on attitudes determined by macro and micro social factors; another research project has revealed possibilities for generalization of data on crime coming from official statistics and crime victim surveys). The majority of research projects have been based on interdisciplinary attitudes and this fact has strengthened an understanding that interdisciplinarity is indispensable for thoroughness and consistency of research in crime. The research projects had paid much attention to creation of new practical instruments (creation of new instrument for measuring crime rates; inquiry into new alternative means of confiscation of illegally acquired property). The research projects have engaged empirical methods in research of phenomena that traditionally (in Lithuania) used to be analysed solely by means of literature surveys and documentary analysis (issues in urban planning; issues in legal regulation of penal liability), this fact has strengthened comprehension of the significance of empirical data in social research in Lithuania.

5. In 2010–2013 eight research projects were implemented under the umbrella of the fifth task of the Programme. Three projects were dedicated to the issues of psychological well-being, two – to the problems of perceived justice, three projects covered the issues of representation of governmental institutions in the individual conscience. Important and significant scientific knowledge was received in the area of psychological well-being, its relation with traumatic historical experience, representation of democratic processes in individual consciousness, implementation of procedural justice and its perception within society, controversial relation of protest movements with development of democracy, problems of social work as a new phenomenon and social workers in their relations with authorities and citizens. Projects significantly contributed to the enhancement and development of the sociological and other knowledge and methodological expertise. All research projects could be evaluated as policy driven and having developed the scientifically based policy recommendations.

Turinys

Įvadas.....	8
1. Dėstomoji ataskaitos dalis.....	10
1.1. Šalies demografinės raidos tyrimai	10
1.2. Šalies žmogiškųjų išteklių, darbo rinkos politikos ir užimtumo tyrimai	13
1.3. Socialinės gerovės tyrimai	19
1.4. Grėsmę asmens ir visuomenės saugumui keliančių kriminogeninių procesų tyrimai	24
1.5. Psichosocialinių sąveikų ir subjektyvios gerovės tyrimai	26
2. Išvados ir rekomendacijos	32
3. Naudota literatūra.....	35
3.1. Projektų paraiškos.....	35
3.2. Projektų ataskaitos.....	38
3.3. Ekspertinio įvertinimo ataskaitos.....	41
4. Priedai.....	44
1 priedas. Pagal nacionalinę mokslo programą „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ vykdytų projektų sąrašas	44
2 priedas. Pagal nacionalinę mokslo programą „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ parengtų mokslinių publikacijų sąrašas	50

Ivadas

Igyvendinant Programą planuota atlikti Lietuvos visuomenės tyrimus, atitinkančius 2002 m. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintą Nacionalinio saugumo strategiją (toliau – Strategiją). Strategijoje akcentuoti šie rizikos nacionaliniam saugumui veiksniai: spartėjanti Lietuvos depopuliacija, aukštas nedarbas (ypač jaunimo), auganti socialinė ir ekonominė diferenciacija, kai kurių socialinių grupių gyvenimo lygio nuosmukis, nusikaltimų skaičiaus didėjimas, šeimos instituto kaita, didelė Lietuvos piliečių emigracija, žemas pilietinis aktyvumas bei socialinis nusivylimas. Programoje buvo numatyta finansuoti šių krypčių tyrimus:

1. Šalies demografinės raidos tyrimus (gimstamumo, mirtingumo ir visuomenės sveikatos būklės, migracijos tendencijų, pasekmių ir kt.);
2. Šalies žmogiškųjų išteklių, darbo rinkos politikos ir užimtumo tyrimus (motyvacijos dirbti, darbo rinkos ir užimtumo politikos efektyvumo ir kt.);
3. Socialinės gerovės tyrimus (socialinės politikos formavimą veikiančių veiksnių, socialinės gerovės poreikių, gyventojų pajamų formavimosi, socialinės globos paslaugų ir kt.);
4. Grėsmę asmens ir visuomenės saugumui keliančių kriminogeninių procesų tyrimus (registruoto nusikalstamumo būklės, nusikalstamumo padaromos žalos analizės ir tendencijų prognozės, gyventojų pasitikėjimo (nepasitikėjimo) teisėsaugos institucijomis priežasčių ir padarinių, nusikalstamų veikų prevencijos Lietuvoje efektyvumo ir kt.);
5. Psichosocialinių sąveikų ir subjektyvios gerovės tyrimus (asmens psichologinei gerovei įtaką darančių veiksnių, suvokto teisingumo, politinių judėjimų ir valdžios institucijų reprezentacijos individualioje sąmonėje veiksnių ir kt.).

Igyvendinant Programą siekta surinkti ir susisteminti empirinius duomenis, parengti metodikas, rodiklių sistemas, rekomendacijas valstybės institucijoms ir kt. Programos rezultatai turėjo prisidėti prie gyventojų politikos modernizavimo, išsamesnio socialinės apsaugos, šeimos bei darbo rinkos politikos prioritetų pagrindimo, nacionalinių darbo išteklių veiksmingesnio naudojimo, veiksmingesnės socialinę gerovę užtikrinančių priemonių plėtros, socialinio dialogo, kriminogeninių procesų kontrolės ir prevencijos priemonių tobulinimo.

Programos mokslinių tyrimų rezultatų pagrindu parengtos ir paskelbtos mokslinės publikacijos (mokslo monografijos, moksliniai straipsniai, sintetiniai veikalai), plėtoti visuomenės tyrimai, kurie nebuvo vykdomi dėl per paskutinę Lietuvos okupaciją patirtos izoliacijos nuo laisvojo pasaulio, ugdyti kvalifikuoti socialinių tyrimų specialistai.

Remiantis Programoje numatytais rezultatais, vykdytus ir įgyvendintus projektus bei atliktus tyrimus buvo rekomenduojama vertinti pagal tris pagrindines rodiklių grupes:

1. Formaliuosius rodiklius, kurie atspindi, ar Programos vykdymas užtikrina tokius jos rezultatus, kaip projektų, publikacijų, rekomendacijų ar pasiūlymų, testų komplektų skaičius ir pan.
2. Programos socialinio veiksmingumo rodiklius, kurie atspindi, ar ir kokių mastu vykdomi tyrimai

sprendžia Programoje suformuluotas nacionaliniam šalies saugumui svarbias problemas.

3. Tyrimų teorinio reikšmingumo rodiklius (tyrimų teorinį ir metodologinį pagrįstumą bei inovatyvumą, generuojant naujas žinias, rengiant naujus tyrimų modelius).

Vertinant Programą pagal **formaliuosius rodiklius**, reikėtų daryti išvadą, kad visi formalieji rodikliai buvo viršyti (žr. 1 lentelę). Programą vykdę mokslininkai ir tyrėjai įgyvendino 42 projektus (planuota ne mažiau kaip 30), parašė 20 mokslinių monografijų (planuota ne mažiau kaip 5), paskelbė daugiau kaip 80 mokslinių straipsnių (planuota ne mažiau kaip 20). Tai atspindi ne tik didelį Programos projektų vykdytojų aktyvumą, bet ir mokslinių tyrimų planavimo problemas. Programos projektų vykdytojams iš anksto sunku numatyti planuojamų vykdyti projektų ir jų tyrimų rezultatų pagrindu parengsimų publikacijų skaičių, nes dėl daugumos projektų rezultatų sprendė patys Programos projektų paraiškas rengę mokslininkai.

1 lentelė. Formalių Programos rodiklių įgyvendinimas

Eil. Nr.	Formalusis rodiklis	Planuota parengti	Parengta	Procentai
1.	Projektų skaičius	30	42	140 proc.
2.	Monografijų ir sintetinių veikalų skaičius	5	25	500 proc.
3.	Mokslinių straipsnių skaičius	20	87	435 proc.
4.	Metodikos padėčiai darbo rinkoje prognozuoti	3	5	160 proc.
5.	Moksliniais tyrimais pagrįstos rekomendacijos, kaip modernizuoti gyventojų ir šeimos politikos sritis, socialinės gerovės ir darbo rinkos priežiūros sistemas	3	Daugiau nei 10	
6.	Kriminogeninių procesų kontrolės ir prevencijos rekomendacijų	3	Daugiau nei 10	
7.	Metodikos (testų ir jų komplektų pavidalu) asmenybei, pažintiniams gebėjimams ir psichologinei gerovei įvertinti	3	3	100 proc.

Šaltinis: Programa ir projektų ataskaitos

Pagal **socialinio veiksmingumo** ir tyrimų teorinio reikšmingumo rodiklius, vertinti Programos įgyvendintų projektų **moksliniai ir praktiniai taikomieji** rezultatai:

1. Vertinant mokslinius rezultatus buvo atsižvelgiama į jų **inovatyvumą** (gautų mokslo žinių, duomenų, taikytų analizės metodologijų požiūriu; indėliu į atitinkamos tematikos tyrimų raidą Lietuvoje) ir gautų rezultatų poveikį atitinkamų Lietuvos mokslo krypčių ir šakų **tarptautiškumui didinti** (galimybės įsijungti į tarptautinę mokslo erdvę, dalyvauti bendrose veiklose ir pan.). Šie vertinimai pateikiami Programos Dėstomojoje ataskaitos dalyje.

2. Taikomuoju požiūriu Programos rezultatai vertinti atsižvelgiant į **rekomendacijų pobūdį** bei gautų **rezultatų viešinimo mastą ir būdus**. Šie vertinimai pateikiami Programos Išvadų ir rekomendacijų dalyje.

1. Dėstomoji ataskaitos dalis

1.1. Šalies demografinės raidos tyrimai

Viena iš Programoje nurodytų vidinių nacionalinio saugumo grėsmių – prieštaringi ir negatyvūs demografiniai pokyčiai: krizinė demografinė Lietuvos būklė, pasireiškianti sparčiu gyventojų skaičiaus mažėjimu, demografinės pusiausvyros praradimu, depopuliacija ir gyventojų senėjimu. Demografinę krizę nulėmė mažėjantis gimstamumas ir šeimos kaita, didelis mirtingumas bei didelio masto emigracija. Nepaisant neigiamos visų demografinių procesų raidos, iki prasidedant Programai atlikti moksliniai tyrimai laikytini nepastoviais, nekompleksiškais ir neišsamiais, o gyventojų politika stokojo konceptualių pagrindų nebuvo adekvati susiklosčiusiai situacijai; nebuvo vykdomas nuoseklus gyventojų politikos įgyvendinimo stebėjimas.

Įvardindama kritinį atotrūkį tarp demografinės realybės, jos mokslinio pažinimo bei viešosios politikos, Programa numatė **1 uždavinį „Šalies demografinės raidos tyrimai“**, o jam išspręsti suformulavo tris priemones:

- 1) gimstamumo (jį lemiančių veiksnių ir padarinių, prokreacinės elgsenos modelių ir veiksnių, šeimos ir namų ūkio transformacijos) tyrimai;
- 2) mirtingumo ir visuomenės sveikatos būklės (jai įtaką darančių veiksnių ir galimų pasekmių) tyrimai;
- 3) migracijos (tendencijų, masto, krypčių, veiksnių, pasekmių, įtakos nacionaliniam saugumui ir demografinės pusiausvyros praradimui) ir šiuos demografinius procesus lemiančių veiksnių tyrimai.

Tikėtasi, kad išsprendus Programos 1 uždavinį, suintensyvės aktualios demografinės tematikos mokslinių tyrimų projektų rengimas ir įgyvendinimas, mokslo straipsnių ir monografijų publikavimas, mokslo rekomendacijų gyventojų ir šeimos politikos modernizacijai rengimas. Programoje buvo numatyta parengti gaires, kaip demografinių tyrimų rezultatus būtų galima pasitelkti gyventojų politikai formuoti.

Sprendžiant Programos 1 uždavinį, finansuoti šeši mokslinių tyrimų projektai. Trys projektai – „Gimstamumo ir šeimos kitimas, veiksniai, pasekmės ir gimstamumo didėjimo galimybės“ (vad. A. Maslauskaitė), „Lyčių nelygybė, viešoji politika ir gimstamumo ateitis Lietuvoje“ (vad. G. Purvaneckienė), „Socialinės, ekonominės ir teisinės priemonės siekiant šeimų stabilumo ir plėtros“ (vad. V. Mizaras) – tiesiogiai susiję su uždavinio 1 priemone – gimstamumo tyrimais. Vienas projektas – „Lietuvos gyventojų mirtingumo prieštaringų pokyčių, socialinės diferenciacijos ir veiksnių tyrimas“ (vad. V. Stankūnienė) – skirtas uždavinio 2 priemonei – mirtingumo ir visuomenės sveikatos būklės tyrimams. Uždavinio 3 priemonei skirtini du projektai – „Užburtas ratas? Lietuvos gyventojų apykaitinės migracijos tyrimas“ (vad. E. Barcevičius) ir „Lietuvos retai apgyventos teritorijos ir jų gyventojai“ (vad. V. Daugirdas). Akivaizdu, jog projektai pagal Programos 1 uždavinio priemones pasiskirstė netolygiai, tad ir pagal kiekvieną priemonę pasiekti rezultatai buvo skirtingi. Dėl to nebuvo išvengta pagal Programos 1 uždavinį numatytų ir pasiektų rezultatų disbalanso.

Programos 1 uždavinio 1 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Pagilintas, patikslintas, išplėstas gimstamumo, prokreacinės elgsenos ir nuostatų bei su jais susijusios šeimos instituto kaitos, šeiminių lyčių santykių ir lyčių kultūros veiksnių pažinimas. Gimstamumas

Lietuvoje naujai įvertintas erdvės ir laiko perspektyvose, nustatyta, kad Lietuvoje bendrosios „globaliajai Šiaurei“ būdingos tendencijos vėluoja, o perėjimas prie naujo gimstamumo modelio lemia gimstamumo kritimą iki žemesnio nei žemas lygmens ir nuosaikų „atsigavimą“. Pirmąkart atskleista, kad gimstamumo „atsigavimas“ tebėra pradinės stadijos, o perėjimas prie gimstamumo naujo modelio vyksta esant didelei prokreacinio elgesio ir nuostatų diferenciacijai. Gimstamumo raidą iš esmės modeliuoja šeimos instituto pokyčiai: kohabitacijos ir skyrybos. Atlikti lyginamieji regiono tyrimai rodo, jog šeimos formavimo kaita Lietuvoje prasidėjo vėlai ir truko palyginti trumpai. Gimstamumui įtakos turi ir tai, jog perėjimas iš kohabitacijos į santuoką yra socialiai diferencijuotas. Pirmą kartą nustatytos skyrybų Lietuvoje istorinės demografinės tendencijos, ištuokų diferenciacija pagal socialines grupes (Gimstamumo ir šeimos kitimas, veiksniai, pasekmės ir gimstamumo didėjimo galimybės. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013). Įgyvendinant šios priemonės projektus gauta naujų reikšmingų rezultatų apie gimstamumo ir lyčių lygybės šeimoje bei visuomenėje sąveiką, kurie elgesio lygmeniu susieja prokreacinį elgesį ir lyčių sistemą (kultūros ir struktūros požiūriu) (Lyčių nelygybė, viešojo politika ir gimstamumo ateitis Lietuvoje. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011).

2. Sukaupta naujų žinių apie paramos šeimai politikos priemonių, susietų su pronatalistiniais tikslais, istorinę raidą, atskleistas ir įvertintas Lietuvos paramos šeimai politikos priemonių poveikis gimstamumui (Gimstamumo ir šeimos kitimas, veiksniai, pasekmės ir gimstamumo didėjimo galimybės. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013). Atskleista lyčių lygybės politikos, paramos šeimai politikos bei gimstamumo sąveika, ištirtos šeimos ir darbo derinimo politikos priemonės (Lyčių nelygybė, viešojo politika ir gimstamumo ateitis Lietuvoje. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011). Nustatyta šeimos, jos narių ir šeiminių ryšių legitimavimo Lietuvos Respublikos teisėje būklė, atskleisti esamų teisinių apibrėžčių trūkumai, jie įvertinti šeimos raidos, šeimos politikos efektyvumo bei asmenų diskriminavimo požiūriu (Socialinės, ekonominės ir teisinės priemonės siekiant šeimų stabilumo ir plėtros. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013).

3. Analizuojant demografinių gimstamumo, šeimos formavimo ir iširimo procesus Lietuvoje pirmąkart taikytos *state-of the-art* metodologijos (pvz., gimstamumui įvertinti koreguoti periodiniai suminiai gimstamumo rodikliai, ištuokų rodikliams – vardikliniai duomenys, statistinės įvykių istorijos analizės metodai, angl. *event history analysis*), nes buvo pasitelktos inovatyvios duomenų bazės (pvz., fiksuojančios gyvenimo kelio įvykių kalendorinę informaciją, bandomosios duomenų bazės, kuriose gyventojų surašymo duomenys buvo sujungti su gyventojų registrų bazėmis, ir pan.).

4. Vertinant 1 uždavinio mokslo rezultatus demografijos, sociologijos, lyčių studijų ir socialinės politikos disciplinų raidos Lietuvoje požiūriu galima teigti, jog atlikti tyrimai paskatino horizontaliąją ir vertikaliją mokslinių žinių apie gimstamumą, prokreacinę elgseną, šeimos formų ir formavimo kaitą, šeiminius lyčių santykius, šeimos politiką ir kt. ekspansiją. Pabrėžtina ir tai, jog buvo pradėti demografinio elgesio socialinės ekonominės ir socialinės demografijos diferenciacijos tyrimai. Pastarieji susieja demografinius procesus su visuomenei būdingomis struktūrinėmis nelygybėmis ir atveria produktyvų

diskusinį lauką viešajai politikai.

Programos 1 uždavinio 2 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Priemonės įgyvendinimo mokslinį inovatyvumą riboja tai, kad buvo įgyvendintas vienintelis šios priemonės projektas, apėmęs tik dalį Programoje numatytų tyrimų krypčių ir tematikų. Nepaisant to, gauta nacionaliniu ir tarptautiniu požiūriais reikšmingų mokslo rezultatų.

2. Atlikti tyrimai atskleidė, jog Lietuvoje nuo XX a. septintojo dešimtmečio susiformavęs „sovietinis“ mirtingumo modelis lemia nepalankius vyrų ir moterų vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės rodiklius ir jų svyravimus. Šis modelis reiškiasi mirties priežasčių pokyčių deformacijomis bei išimtimis. Lietuvos gyventojų vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės ir mirtingumo pagal priežastis pokyčiai vyksta labai selektyviai, todėl dar labiau didėja skirtumai tarp mažesnės ir aukštesnės mirtingumo rizikos socialinių gyventojų grupių. Nustatyta, kad mirtingumo rizika yra būdinga žemesnio nei vidurinis išsilavinimo, bedarbių, ekonomiškai neaktyvių, rankinį darbą dirbančių kvalifikuotų ir nekvalifikuotų darbininkų grupėms. Ypač dideliu mirtingumo lygiu išsiskiria savarankiškai dirbančių ūkininkų ir ūkio darbininkų grupė. Lietuvos gyventojams būdingi labai dideli socialiniai ekonominiai mirtingumo skirtumai, susiję su gauta medicinos pagalba, gyvensena, psichosocialiniais veiksniais. Sergamumo ir mirtingumo nuo vėžio rizikos diferenciacija Lietuvoje yra skirtingų krypčių: žemiausio išsilavinimo grupėse sergamumo rizika mažiausia, o mirtingumo rizika nuo kai kurių lokalizacijų vėžio – didžiausia (Lietuvos gyventojų mirtingumo prieštarų pokyčių, socialinės diferenciacijos ir veiksnių tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011).

3. Vienas iš šio projekto išskirtinumų – tyrimams taikyta inovatyvi (ne tik Lietuvos, bet ir tarptautiniu lygmeniu) metodologija ir metodai, o empirinę tyrimo bazę sudaro trys integruotos duomenų bazės (gyventojų surašymo, mirtingumo ir sergamumo vėžiu). Projekte naudota metodologinė mirtingumo skirtumų vertinimo prieiga pirmąkart taikyta naujojoje ES šalyje. Pirmąkart Lietuvoje atlikti gyventojų mirtingumo socialinių ekonominių skirtumų padarinių visuomenės sveikatai skaičiavimai. Tai leidžia identifikuoti išvengiamų mirčių skaičių ir su mirtingumo skirtumais susijusius ekonominius nuostolius. Lietuvoje pirmąkart įvertinti visos populiacijos sergamumo vėžiu skirtumai pagal išsilavinimą (Lietuvos gyventojų mirtingumo prieštarų pokyčių, socialinės diferenciacijos ir veiksnių tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011).

4. Projekto rezultatai ir metodologiniai pagrindai sukūrė prielaidas vykdyti iš esmės naujos kokybės demografinius mirtingumo tyrimus. Vis dėlto tenka pastebėti, jog nepavyko pasiekti visų šios priemonės planuotų rezultatų, ypač susijusių su visuomenės sveikatos būklės tyrimais.

Programos 1 uždavinio 3 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Gauta naujų žinių apie grįžtamąją Lietuvos gyventojų migraciją, kurios apimtys įvertintos taikant atrankinius tyrimus (Užburtas ratas? Lietuvos gyventojų apykaitinės migracijos tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012). Atlikta grįžtamosios migracijos veiksnių analizė: įvertintas viešosios erdvės diskursas, formuojantis grįžusiųjų integracijos galimybes bei barjerus, nustatyti individų sprendimus migruoti lemiantys veiksniai. Atliktas viešosios politikos bei jos ir migracinių procesų atitikties vertinimas.

Gauta aprašomojo pobūdžio žinių apie vidinę migraciją, tačiau pastarosios vertintinos kaip fragmentiškos, nes yra susijusios tik su vidine migracija iš specifinių, retai apgyvendintų teritorijų. Bendrinant migracijos tyrimų vertinimą galima teigti, jog dėl nedidelio pagal šią priemonę įgyvendintų projektų skaičiaus egzistuoja atotrūkis tarp lauktų ir gautų rezultatų. Dėl šios priežasties sudėtinga vertinti ir gautų rezultatų poveikį migracijos tyrimų raidai.

2. Tik vieno projekto vykdytojai tyrė demografinės pusiausvyros praradimus. Kadangi buvo tirta specifinių – retai apgyvendintų – teritorijų depopuliacija, gautos mokslo žinios neleidžia vertinti demografinės pusiausvyros praradimo visos populiacijos lygmeniu.

3. Atlikta retai apgyvendintų teritorijų erdvinė aprašomoji analizė yra vertinga. Analizės vienetu pasirinkus seniūnijas, gauta tikslios informacijos, kuri atskleidė Lietuvos retai apgyvendintų teritorijų paplitimą, gyventojų struktūras, gyventojų tankumo skaičiaus mažėjimo padarinius kaimo ekonominei ir socialinei raidai (Lietuvos retai apgyventos teritorijos ir jų gyventojai. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013). Gautos mokslo žinios Lietuvoje paskatins visuomeninės geografijos tyrimų raidą.

Visi Programos **1 uždavinio** projektai prisidėjo prie Lietuvos sociologijos, demografijos ir kitų socialinių mokslų srities disciplinų **tarptautiškumo didinimo**. Projektų mokslinė produkcija rodo, kad aktyvesnė tarptautiškumo plėtra įmanoma tada, kai disponuojama tarptautinėmis empirinėmis bazėmis, kurios sukuria prielaidas atlikti lyginamojo pobūdžio ir imlesnius teorizavimo tyrimus (labiau paklausius tarptautinėje akademinėje rinkoje) bei suteikia galimybių naudoti naujausias tyrimų metodologijas.

Kiekvieno programos 1 uždavinio projekto vykdytojai pateikė bent po dešimt rekomendacijų. Pagal savo pobūdį pastarosios galėtų būti skirstomos į: vertinamąsias (konstatuojančias demografinių ir socialinių procesų ir vykdomos politikos neatitikimą), susijusias su diskurso pokyčiais (interpretavimo pokyčiais, redefinicijos galimybėmis), strategines (susijusias su viešosios politikos prioritetų perstruktūravimu, konceptualių pagrindų revizija) ir priemonių lygmens. Pastarosios dar gali būti skirstomos į institucines (siūlymai steigti naujas viešojo sektoriaus institucijas, keisti administracinį Lietuvos Respublikos teritorijos suskirstymą), informacines, konkrečių viešosios politikos įrankių (pvz., ikimokyklinio ugdymo tinklo plėtros).

Visi 1 uždavinio projektų vykdytojai vykdė mokslinių tyrimų rezultatų sklaidą: periodiškai leisti informaciniai biuleteniai, steigtos interneto svetainės, teikti pranešimai žiniasklaidai. Projektų rezultatai viešinti pagal kiekvieno projekto vykdytojų intencijas bei turimus žmogiškuosius bei finansinius išteklius. Mokslinių tyrimų rezultatų viešinimas ne tik paskatino mokslinės informacijos apykaitą visuomenėje, bet ir atskleidė taisytinus viešinimo dalykus.

1.2. Šalies žmogiškųjų išteklių, darbo rinkos politikos ir užimtumo tyrimai

Programoje buvo numatyta, kad šios srities tyrimai turėtų padėti įvertinti darbo rinkos ir užimtumo reguliavimo priemonių efektyvumą, atsakyti į klausimus, kaip darbo rinkos ir užimtumo reguliavimo priemonės dera su ūkio poreikiais, pateikti rekomendacijų suinteresuotoms valstybinėms institucijoms, kaip

modernizuoti darbo rinkos sistemas, tobulinti darbo reguliavimo įstatymus, formuoti darbo migracijos politiką, plėtoti socialinį dialogą ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą, sprendžiant užimtumo problemas.

Programos 2 uždaviniui spręsti numatytos trys priemonės:

- 1) darbo vietų kaitos tendencijų tyrimai;
- 2) gyventojų motyvacijos dirbti (jos skatinimo ir karjeros projektavimo) tyrimai;
- 3) darbo rinkos ir užimtumo politikos priemonių efektyvumo tyrimai (mokesčių ir darbo rinkos politikos priemonių makroekonominių procesų įtakos darbo rinkai įvertinimas).

Sprendžiant 2 uždavinį per visą Programos įgyvendinimo laikotarpį finansuota 12 projektų. Trys projektai – „Akademinio jaunimo judumo darbo tiksliai tyrimas“ (vad. N. Kvedaraitė); „Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: stebėsenos sistemos parengimas“ (vad. R. Brazienė) bei „Pareigūnų ir karių, išleidžiamų į ankstyvą pensiją, integracijos į darbo rinką tyrimas“ (vad. R. Smaliukienė) – skirti 2 uždavinio 1 priemonei įgyvendinti. Daugiausia, net septyni, projektai – „Darnus ir subalansuotas darbo vietų vystymas Lietuvos kaimiškuose regionuose“ (vad. A. Raupelienė); „Lietuvos žemės ūkio bendrovių ir ūkininkų ūkių organizacinės elgsenos įtaka darbuotojų verslumui ir profesiniam tobulėjimui“ (vad. J. Matekonienė); „Gydytojo profesijos pasirinkimo motyvacija ir karjeros projektavimas kintančios Lietuvos darbo rinkos sąlygomis“ (vad. M. Taljūnaitė); „Dirbančių socialinį darbą profesinė gerovė Lietuvoje“ (vad. L. Žalimienė); „Kaimo gyventojų verslinės iniciatyvos ir motyvacijos dirbti didinimo galimybių tyrimas“ (vad. A. Astromskienė); „Pagrindinių sveikatos ir švietimo sistemų žmogiškųjų išteklių būklės vertinimas“ (vad. I. Misevičienė); „Darbuotojų pilietišką elgesys Lietuvos organizacijose motyvacijos dirbti problematikos kontekste“ (vad. D. Bagdžiūnienė) – skirti 2 uždavinio 2 priemonei. Mažiausiai projektų, tik du – „Darbo rinkos politikos priemonių poveikis užimtumui įvairiomis ekonomikos raidos ciklo sąlygomis“ (vad. I. Okunevičiūtė-Neverauskienė) ir „Mokesčių ir socialinių draudimo įmokų politikos priemonių įtaka užimtumui, nedarbui ir darbo rinkai“ (vad. V. Navickas) – sulaukė 2 uždavinio 3 priemonė.

Tirta jaunimo užimtumo klausimai (akademinio jaunimo judumo situacija, kurta jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką stebėsenos sistema), darbinei motyvacijai svarbūs klausimai (tinkamų darbo vietų plėtra, palankių darbo sąlygų ir socialinių garantijų sudarymas, profesinė gerovė, organizacinės elgsenos ypatumai, profesijos prestižas, pilietiškumo raiška organizacijose), darbo rinkos ir užimtumo politikos klausimai makroekonominiame kontekste (mokesčių ir darbo rinkos politikos įtaka užimtumui, aktyvių darbo rinkos politikos priemonių poveikis per ekonominį nuosmukį darbo netekusių asmenų padėčiai), žmogiškųjų išteklių panaudojimo gerinimo klausimai (pareigūnų bei karių, išleidžiamų į ankstyvą pensiją, reintegracija į darbo rinką, gydytojų, mokytojų gerovės didinimas).

Programos 2 uždavinio 1 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Tirta dviejų socialinių grupių – jaunimo bei pareigūnų (ir karių) – užimtumo klausimai. Pasirinktos inovatyvios temos, tyrimų tikslai bei metodikos: akademinio jaunimo judumo situacija vertinta sistemaiškai, sukurta jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką stebėsenos sistema, pasiūlyta nauja tyrimo koncepcija nagrinėti Lietuvoje iki tol mažai nagrinėtus pareigūnų bei karių, išleidžiamų į ankstyvą pensiją,

integracijos į darbo rinką klausimus.

2. Atlikta akademinio jaunimo padėties nacionalinėje darbo rinkoje ir ES šalyse lyginamoji analizė atskleidė, kad studentų įtrauktį į darbo rinką sunkina: neįgyti darbo rinkai reikalingi gebėjimai, neapsisprendimas, kokį darbą norėtų dirbti, baimė imtis verslo, menkos kredito gavimo galimybės, verslumo įgūdžių stoka ir kt. Siekiant spręsti akademinio jaunimo įsidarbinimo problemą, siūloma parengti Lietuvos akademinio jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką monitoringo sistemą, kuri leistų sistemaiškai stebėti aukštųjų mokyklų studentų įsitraukimą į darbo rinką ir kitas užimtumo formas (verslininkystę, savanorystę) bei integracijos į darbo rinką kliūtis. Kitas jaunimo užimtumo tyrimas koncentravosi į stebėsenos sistemos sukūrimą bei išbandymą, gilinantis į Lietuvos jaunimo (16-29 m.) perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką problemas. Parengta jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką koncepcija, kuri šį perėjimą traktuoja kaip kompleksinę, daugiamatį reiškinį, lemiamą daugybės sąveikaujančių subjektyvių struktūrinių veiksnių (specifinio šalies demografinio, sociokultūrinio, ekonominio konteksto, darbo rinkos bei švietimo sistemos organizavimo, valstybės vaidmens formuojant darbo jėgos pasiūlą ir paklausą, jaunimo kohortos dydžio, darbo jėgos išsilavinimo struktūros ir kt. (Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: stebėsenos sistemos parengimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013). Koncepcijos pagrindu parengta ir išbandyta Lietuvos jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką stebėsenos sistema, kuri leidžia sistemaiškai stebėti įsitraukimą į darbo rinką lemiančių veiksnių visumą. Stebėsenos rodiklių sistema kurta ir išbandyta, remiantis multimetodine prieiga bei metodų trianguliacija. Viena iš atliktos stebėsenos pagrindinių išvadų yra ta, kad ekonominė krizė itin negatyviai paveikė jaunų asmenų perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką.

3. Į ankstyvąją pensiją išleidžiamų pareigūnų ir karių motyvacijos bei galimybių aktyviai dalyvauti darbo rinkoje tyrimas ypač aktualus gerinant žmoniškųjų išteklių panaudojimą visuomenės senėjimo ir jaunimo emigracijos kontekste. Į ankstyvąją pensiją išleidžiami pareigūnai ir kariai yra aukštos kokybės darbo jėgos ištekliai, todėl jų įtraukimas į darbo rinką yra svarbus ir naudingas visuomenei, ir ekonomikai. Pasiūlytas konceptualiai naujas požiūris į ankstyvąją pensiją išleidžiamų tarnautojų ir karių integraciją į darbo rinką, taikant antrosios karjeros idėją. Sukurta socialinė inovacija – idėja, kaip galima naujai spręsti pareigūnų ir karių reintegracijos į darbo rinką problemą. Pagalba integruojantis į darbo rinką šios socialinės grupės asmenims gali būti traktuojama kaip antrosios karjeros valdymo gebėjimų stiprinimas (Pareigūnų ir karių, išleidžiamų į ankstyvąją pensiją, integracijos į darbo rinką tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013).

4. Apibendrinant darbo vietų kaitos tendencijų tyrimus, galima teigti, jog dėl nedidelio pagal šią priemonę įgyvendintų projektų skaičiaus sudėtinga vertinti gautų rezultatų įtaką tolesniems šios krypties tyrimams. Reikšmingus atliktų tyrimų aspektai yra šis: sukurtas precedentas kurti ir plėtoti socialinių indikatorių stebėsenos sistemas, naujas integracijos į darbo rinką koncepcijas.

Programos 2 uždavinio 2 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Tyrimų inovatyvumą atspindi tiek pasirinkta iki tol nenagrinėta tematika, tiek pasiūlytos naujos tyrimų koncepcijos, teorinės prieigos. Tirta platus motyvacijos dirbti problematikos ratas. Tirti tiek objektyvūs

gyventojų motyvacijos dirbti veiksniai (tinkamų darbo vietų plėtra, palankių darbo sąlygų ir socialinių garantijų sudarymas, alternatyvių kaimo verslų plėtra), tiek subjektyvieji; sistemiškai nagrinėti motyvacijos dirbti veiksniai tyrinėjant organizacinės elgsenos ypatumus, profesinę gerovę, profesijos prestižą, pilietiškumo raišką organizacijose. Tirti įvairių profesinių grupių – gydytojų, mokytojų, žemės ūkio ir socialinių darbuotojų – įvairūs motyvacijos dirbti aspektai. Net trys iš septynių šios priemonės projektų gvildeno kaimo gyventojų motyvacijos dirbti klausimus.

2. Užimtumo problemų kaimo vietovėse tyrimai inovatyvūs pirmiausia tuo, kad pasirinktos Lietuvoje mažai taikytos metodologinės prieigos, tyrinėtos kaimo žmogiškųjų išteklių raidai aktualios problemos. Taikant darnios plėtros koncepciją, sistemiškai nagrinėti kaimo užimtumo klausimai, nes darbo vietų plėtra kaimiškuose regionuose vis dar labiau siejama vien su žemės ūkio veikla. Tyrimas atskleidė, kad darbo vietų plėtra kaimiškuose regionuose neatitinka darnaus ir subalansuoto vystymo koncepcijos, o tai – viena iš priežasčių, dėl kurių kaimiškieji regionai tampa nepatrauklūs jauniems žmonėms. Parengta kaimiškųjų regionų tipologijos metodika yra vertinga metodologine prasme, kadangi gali būti naudojama padėčiai regionuose lyginti sprendžiant darbo rinkos plėtros kaimo vietovėse problemas. Siekiant sukurti Lietuvos kaimo vietovių raidos koncepciją, būtų aktualūs ir tolimesni šios paradigmos tyrimai. Verslumo klausimai tebėra aktualūs tyrinėjant Lietuvos žemės ūkio įmonių perspektyvas, nes tyrimuose pasitelkiama kompleksiška verslumo – verslo raidos modelio – koncepcija, gilinamasi į alternatyviosios ir netradicinės ūkinės veiklos plėtros galimybes. Pasitelkus organizacinės elgsenos koncepciją, tirtas darbuotojų verslumas žemės ūkio įmonėse bei suformuluoti Lietuvos žemės ūkio bendrovių ir ūkininkų ūkių organizacinės elgsenos dėsningumai. Tyrimas atskleidė, jog tam, kad žemės ūkio subjektai geriau prisitaikytų prie žinių visuomenės reikalavimų, būtina daugiau dėmesio skirti organizacinės elgsenos elementams (bendradarbiavimo kultūros ugdymui, žinių gilinimui, rizikos valdymui, komandiniam darbui). (Lietuvos žemės ūkio bendrovių ir ūkininkų ūkių organizacinės elgsenos įtaka darbuotojų verslumui ir profesiniam tobulėjimui. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011). Kaimo gyventojų verslumas tirtas ir remiantis alternatyviųjų kaimo verslų sąveikos palaikymo modelių. Nustatytos pagrindinės kaimo gyventojų užimtumo ir alternatyviųjų kaimo verslų plėtros problemos Lietuvoje bei atskleistas kaimo gyventojų verslinio profesionalumo ir aktyvumo potencialas, apibrėžtos jo panaudojimo galimybės. Sukurtas smulkaus ir vidutinio bei alternatyvaus kaimo verslo sąveikos palaikymo mechanizmas, kurį galima modeliuoti pagal konkrečios vietovės išteklius, rinkos poreikius, derinant kaimo verslo partnerių interesus ir galimybes. Sukurtas kaimo gyventojų verslumo lygio vertinimo modelis bei parengta tyrimo metodologija ir instrumentai, kuriuos gali naudoti kiti mokslininkai ir praktikai, analizuojantys kaimo plėtros problemas, ieškantys inovatyvių ir efektyvių metodų gyventojų versliniam aktyvumui ir iniciatyvumui tirti ir skatinti. (Kaimo gyventojų verslinės iniciatyvos ir motyvacijos dirbti didinimo galimybių tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012)

3. Tyrinėtos aukštos kvalifikacijos profesinių grupių – gydytojų, socialinių darbuotojų, mokytojų – darbinės motyvacijos problemos profesinės gerovės ir migracijos kontekste. Lietuvai ypač aktuali medikų migracijos problema tirta darbo socialinio reikšmingumo ir asmenybės įsitvirtinimo darbe motyvų kontekste.

Atskleisti prieštaravimai tarp išsilavinimo, padėties darbo rinkoje ir profesijos prestižo bei gydytojų emigracijos. Atkreiptas dėmesys, kad valstybės migracijos ir darbo rinkos politika turi būti diferencijuota pagal skirtingas profesijų grupes ir būtini strateginiai sprendimai, kurie padėtų sušvelninti Lietuvos sveikatos priežiūros sektoriuje vykstantį žmogiškųjų išteklių socialinį ir geografinį persiskirstymą. Metodine prasme tyrimo rezultatus galima panaudoti ir kitų profesijų darbo rinkai bei su jomis susijusio užimtumo reguliavimo priemonėms tirti (Gydytojo profesijos pasirinkimo motyvacija ir karjeros projektavimas kintančios Lietuvos darbo rinkos sąlygomis. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012). Socialinių darbuotojų motyvacijos klausimai analizuoti pasitelkus profesinės gerovės koncepciją. Profesinės gerovės problemos mažina darbo patrauklumą jaunimui, didina darbuotojų kaitą organizacijose, dėl to ateityje socialinio darbo sektorius gali susidurti su kvalifikuotų ir motyvuotų darbo išteklių stoka, nors socialinių darbuotojų poreikis vis auga. Profesinei gerovei vertinti sukurtas originalus modelis, integruojantis organizacinės paramos ir darbo proceso teorines prieigas bei subjektyvios gerovės koncepciją. Tyrimo duomenys atskleidė egzistuojant daug profesinę gerovę mažinančių problemų: didelę emocinę ir psichologinę įtampą darbe, profesionalios supervizijos nebuvimą, galimybių derinti darbą ir šeimos įsipareigojimus stoką, klientų smurtą, stresą, nepakankamą įtraukimą į organizacijos veiklos planavimą, hierarchinius darbuotojų ir vadovų santykius, disciplinarinę darbo organizavimo kultūrą ir kt. (Dirbančių socialinį darbą profesinė gerovė Lietuvoje. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012). Profesinės gerovės sampratą papildė tyrimas, kurio vykdytojai nagrinėjo penkių Lietuvos regionų gydytojų ir mokytojų objektyviąją ir subjektyviąją profesinę gerovę, jai vertinti pasitelkdami sveikatos, pasitenkinimo darbu ir psichologinio smurto apraiškų rodiklius.

4. Pradėti nauji organizacinės psichologijos krypties tyrimai. Nors pilietiškumo raiška organizacijose ir jo sąsajos su darbo motyvacija – labai inovatyvi ir aktuali organizacinės psichologijos tyrimų tema užsienio šalyse, Lietuvoje ji praktiškai iki tol netyrinėta. Tyrimas atskleidė darbuotojų pilietiškumo apraiškas Lietuvos organizacijose, nustatė pilietiško elgesio prielaidas bei padarinius individualiu, grupės bei organizaciniu lygmenimis. Parengtas pilietiško elgesio Lietuvos organizacijose teorinis modelis, sukurtas pagrįstas darbuotojų pilietiško elgesio vertinimo Lietuvos organizacijose instrumentas. Tyrimas atskleidė tolesnių pilietiško elgesio organizacijose tyrimų poreikį: reikia įvertinti lietuviškojo penkių faktorių pilietiško elgesio organizacijoje instrumento psichometrines charakteristikas; pilietiško elgesio instrumento daugiadimensiškumą, analizuojant atskirų dimensijų prielaidų bei padarinių skirtumus. Tikslinga tirti, kokią įtaką darbuotojų pilietiškam elgesiui daro vadovas, nagrinėti ne tik individo, bet ir grupės (komandos) pilietiškumą, pilietiško elgesio normų formavimąsi ir raišką darbo grupėje organizacinės kultūros kontekste (Darbuotojų pilietiškumas Lietuvos organizacijose motyvacijos dirbti problematikos kontekste. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013).

5. Apibendrinant tyrimus galima teigti, jog Lietuvoje išsiplėtė darbinės motyvacijos tyrimų krypties problematika, prisidėta prie naujų tyrimo modelių ir koncepcijų kūrimo, įvairesnių tyrimo metodologijų naudojimo.

Programos 2 uždavinio 3 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Gauta naujų žinių apie darbo rinkos politikos poveikį per ekonominį nuosmukį darbo netekusių asmenų padėčiai darbo rinkoje, detalizuotas ekonominės raidos poveikis darbo rinkai. Atliktas lyginamasis Lietuvos bei Vakarų Europos šalių socialinių įmonių veiklos tyrimas, kuris padėjo nustatyti socialinių įmonių plėtros ypatumus Lietuvoje bei suformuluoti siūlymus sektoriaus veiksmingumui didinti.

2. Pasiūlytas matematinės statistikos modelis mokesčių sistemos ir darbo rinkos rodiklių ryšiams vertinti. Adaptuojant ir pritaikant ES ir Lietuvos autorių ekonometrinius modelius, atliktas ekonometrinis mokesčių ir darbo rinkos parametrų modeliavimas, pasitelkiant porinės ir daugianarės koreliacinės regresinės analizės tyrimo metodologiją. Remiantis gautais duomenimis, atliktas Lietuvos mokesčių bei socialinio draudimo įmokų ir užimtumo pokyčių sąsajų vertinimas (Mokesčių ir socialinių draudimo įmokų politikos priemonių įtaka užimtumui, nedarbui ir darbo rinkai. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012).

3. Apibendrinant 3 priemonės projektų įgyvendinimą, galima teigti, kad nesukurta prielaidų ir proveržio iš esmės kokybiškai naujiems darbo rinkos ir užimtumo politikos platesnio makroekonominio konteksto tyrimams. Vienas iš projektų, visiškai atitikęs uždavinio priemonę – įvertinti mokesčių ir darbo rinkos politikos įtaką užimtumui – metodologine prasme nepasiūlė išskirtinių naujovių, bet metodiniu požiūriu pritaikė Lietuvoje dar mažai naudojamą matematinį modeliavimą, o tai gali būti naudinga tolesniam matematinėse metodų taikymui, vertinant makroekonominių procesų įtaką darbo rinkai.

Vertingiausi 2 uždavinio rezultatai – naujos tyrimo koncepcijos, metodikos ir modeliai. Sukurta jaunimo perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką stebėsenos rodiklių sistema; parengtas darnaus ir subalansuoto darbo vietų vystymo kaimiškuose regionuose teorinis modelis bei vertinimo kriterijų ir rodiklių sistema; parengta tyrimo metodika, pagal kurią galima nustatyti, koku mastu žemės ūkio organizacijos elgsena atitinka verslios organizacijos modelį; sukurtas profesinės gerovės konceptualizavimo modelis, tyrimo metodika bei indikatorių sistema; sukurta inovacinė pareigūnų ir karių reintegracijos į darbo rinką koncepcija; parengta tyrimo metodologija ir instrumentai kaimo gyventojų versliniam aktyvumui ir iniciatyvumui tirti ir kt.

Visi Programos **2 uždavinio** projektai prisidėjo prie socialinių mokslų **tarptautiškumo didinimo**: rengtos tarptautinės publikacijos, dalyvauta tarptautinėse konferencijose, vykdyti lyginamojo pobūdžio tyrimai.

Vertinant Programos 2 uždavinio projektus jų rezultatų pritaikymo požiūriu, pažymėtina, kad suinteresuotoms valstybinėms institucijoms parengta ir pateikta rekomendacijų, kaip modernizuoti darbo rinkos sistemas, tobulinti darbo reguliavimo įstatymus. Rekomendacijos skirtos valstybinei politikai tobulinti, organizacijų ar atskirų sričių specialistų veiklai gerinti. Svarbiausios rekomendacijos yra šios: akademinio jaunimo įtraukties į nacionalinę darbo rinką stiprinimo gairės bei rekomendacijos; rekomendacijas darbo vietų kūrimui ir gyvybingumo palaikymui kaimiškuose regionuose; rekomendacijos dėl Lietuvos gydytojų karjerą stabilizuojančių veiksnių poveikio; rekomendacijos kaimo gyventojų verslumui ir iniciatyvumui skatinti; rekomendacijos dėl smulkaus ir vidutinio bei alternatyvaus verslo vystymo kaime; rekomendacijos gydytojų ir mokytojų sveikatos stiprinimui; rekomendacijos dirbančių socialinį darbą profesinės gerovės gerinimui; pilietiško elgesio organizacijose stiprinimo rekomendacijos; siūlymai dėl organizacijos elgsenos elementų vystymo, skatinant darbuotojų verslumą žemės ūkio įmonėse; rekomendacijos dėl užimtumo

priemonių efektyvumo skirtingomis ekonominės raidos sąlygomis; pasiūlymai socialinių įmonių tinklo veiklos tobulinimui; rekomendacijos mokesčių ir socialinio draudimo įmokų politikos tobulinimui, skatinant užimtumą; pilietiško elgesio organizacijose stiprinimo rekomendacijos. Tam, kad parengtos rekomendacijos būtų pristatytos visuomenei ir valstybės institucijoms, tyrėjai organizavo seminarus ir praktines konferencijas.

Visų Programos 2 uždavinio projektų vykdytojai užsiėmė mokslo rezultatų sklaida: leisti informaciniai biuleteniai, kurtos interneto svetainės, teikti pranešimai žiniasklaidai, rengtos praktinės konferencijos ir seminarai. Tokiu būdu tyrimų rezultatai tapo žinomi tiek mokslininkams, tiek ir nacionalinio bei regioninio lygmens socialinės politikos formuotojams, socialinės srities administratoriams, specialistams praktikams.

Apibendrinant Programos 2 uždavinio įgyvendinimą galima teigti, kad Programa paskatino tyrimų tematikos įvairovę bei konceptualesnius darbo rinkos politikos ir užimtumo tyrimus. Kita vertus, Lietuvoje ir toliau išlieka didelis platesnio masto užimtumo politikos efektyvumo tyrimų poreikis, siekiant vertinti darbo rinkos ir užimtumo reguliavimo priemonių efektyvumą bei suderinamumą su ūkio poreikiais. Vykdamt šį Programos uždavinį faktiškai netirta, kaip darbo rinkos politikos ir užimtumo problemas veikia socialinis dialogas ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

1.3. Socialinės gerovės tyrimai

Programoje akcentuotos vidinės grėsmės, kylančios dėl visuomenės nedarnios raidos, pasireiškiančios kai kurių socialinių grupių gyvenimo lygio nuosmukiu, kuris skatina socialinį ir politinį ekstremizmą, nusikaltimų skaičiaus didėjimą ir kt. Tikėtasi, kad įgyvendinus Programą, bus sistemaiškai ir koordinuotai ištirti Lietuvos visuomenėje dėl specifinių istorinės raidos sąlygų vykstantys procesai, keliantys pavojų nacionaliniam saugumui, parengti galimi šių procesų tolesnės raidos scenarijai ir rekomendacijos. Laukiami rezultatai buvo siejami su tuo, kad bus „intensyviau rengiami ir įgyvendinami aktualių demografinių, darbo rinkos, socialinės gerovės ir nusikalstamumo mokslinių tyrimų projektai“ ir kad bus „gauta naujų duomenų ir sukurta patikimesnių orientyrų – moksliniais tyrimais pagrįstų rekomendacijų, kaip modernizuoti gyventojų ir šeimos politikos sritis, socialinės gerovės ir darbo rinkos priežiūros sistemas“. Prie laukiamų rezultatų svariai prisidėjo Programos 3 uždavinio projektų rezultatai.

Įgyvendinant Programos 3 uždavinį buvo vykdomos trys priemonės:

- 1) socialinių problemų, socialinės gerovės poreikių tyrimai;
- 2) gyventojų pirminių pajamų formavimosi, socialinės globos paslaugų tyrimai;
- 3) socialinės politikos formavimąsi veikiančių veiksnių, jos rezultatų ir padarinių tyrimai.

Įgyvendinti Programos 3 uždavinio projektai priemonių požiūriu pasiskirstė netolygiai. Pagal Programos 3 uždavinio 1 priemonę įgyvendinti 4 projektai: „Jaunimo ir jaunų suaugusiųjų socialinė atskirtis ir gyvenimo sąlygos: monitoringo sistemos parengimas“ (vad. G. Merkys), „Neįgaliųjų socialinės gerovės plėtotė per nevyriausybinių organizacijų (NVO) veiklas“ (vad. D. Gerulaitis), „Tarpsektorinis bendradarbiavimas sprendžiant sveikatos problemas socialinės rizikos šeimose“ (vad. L. Jaruševičienė), „Būsto politika Lietuvoje:

raida, problemos ir pilietinės iniciatyvos“ (vad. J. Aidukaitė). Pagal Programos 3 uždavinio 3 priemonę įgyvendinti irgi 4 projektai: „Socialinės, švietimo politikos dermės nepakankamumo veiksnių įtaka kaimo vaikų socialiniam mobilumui“ (vad. A. Juodaitytė), „Iššūkiai įgyvendinant Lietuvos psichikos sveikatos politiką“ (vad. D. Pūras), „Gerovės valstybės raida Lietuvoje: ištakos, būdingiausi bruožai ir pagrindiniai veiksniai“ (vad. J. Aidukaitė), „Socialinių problemų stebėseną: Tarptautinės socialinio tyrimo programos įgyvendinimas“ (vad. A. Krupavičius).

Dar du projektai – „Tarptautinė socialinio tyrimo programa: Lietuvos socialinių problemų stebėseną“ (vad. E. Butkevičienė), „Iššūkiai socialiniam draudimui: kartų, lyčių, ekonominių ir socialinių sluoksnių sąveika“ (vad. R. Lazutka) – įgyvendinti pagal Programos 3 uždavinio 1 ir 3 priemones.

Pagal Programos 3 uždavinio 2 priemonę įgyvendinti du projektai: „Agrarinės politikos poveikis kaimo gyventojų pajamoms ir jų diferenciacijai“ (vad. V. Vitunskienė), „Piniginių išmokų ir paslaugų derinimo dilema – optimalaus socialinės paramos modelio kūrimas“ (vad. L. Žalimienė).

Dauguma 3 uždavinio projektų įgyvendintojų buvo sociologai.

Programos 3 uždavinio 1 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Parengta jaunimo ir jaunų suaugusiųjų (16–40 m. asmenų) socialinės atskirties ir gyvenimo sąlygų monitoringo metodologija bei metodika, kuri gali būti naudojama tiek moksliniams, tiek viešojo administravimo tikslams. Sukurta ir išbandyta socialinių indikatorių ir monitoringo sistema, kurią naudojant galima atlikti jaunų Lietuvos žmonių socialinės atskirties ir gyvenimo sąlygų stebėseną. Sukaupta duomenų bazė gali būti naudojama ir akademiniais, ir viešosios politikos tikslams (Jaunimo ir jaunų suaugusiųjų socialinė atskirtis ir gyvenimo sąlygos: monitoringo sistemos parengimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011).

2. Išanalizuota neįgaliųjų socialinės gerovės plėtotė, atskleidžiant neįgaliųjų socialinės įtraukties (socialinio įgalinimo ir dalyvavimo) principus nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) veiklose bei įvertinant praktikoje taikomas NVO veiklos strategijas, orientuotas į neįgaliųjų socialinių edukacinių poreikių tenkinimą Lietuvoje. Išanalizuotas NVO vaidmuo garantuojant socialinę, ekonominę ir edukacinę pagalbą neįgaliesiems ir taip plėtojant jų socialinę įtrauktį bei pilietiškumą, sukurtas modelis neįgaliųjų socialinei įtraukčiai per dalyvavimą NVO veiklose vertinti, atskleisti NVO veiklos trūkumai ir problemos, konstatuoti regioniniai šio proceso skirtumai Lietuvoje (Neįgaliųjų socialinės gerovės plėtotė per nevyriausybinių organizacijų (NVO) veiklas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2011). Sukurtas neįgaliųjų socialinės įtraukties per dalyvavimą NVO veiklose vertinimo modelis gali būti panaudotas Lietuvoje veikiančių NVO veiklai tobulinti. Pateikta praktinių rekomendacijų, kaip plėtoti neįgaliųjų NVO socialines edukacines veiklas ir socialinio kapitalo didinimą (Neįgaliųjų socialinės gerovės plėtotė per nevyriausybinių organizacijų (NVO) veiklas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2010).

3. Įvertintas tarpsektorinis bendradarbiavimas ir jo galimybės spręsti sveikatos ir socialines problemas socialinės rizikos šeimose. Iki tol Lietuvoje bendradarbiaujančių pirminės sveikatos priežiūros (toliau – PSP) ir socialinio sektorių specifika bei veiklos galimybės buvo itin menkai žinomos, o

bendradarbiavimo procedūros nebuvo reglamentuotos ir įtvirtintos organizacijų lygmeniu. Nustatytos pagrindinės kliūtys efektyviam PSP ir socialinio sektorių bendradarbiavimui. Nustatyta, jog siekiant stiprinti bendradarbiavimą tarp įvairių institucijų, būtina sukurti formalųjį pagrindą, aiškiai apibrėžiantį komandos narių funkcijas, atsakomybes bei kompetencijas (Tarpsektorinis bendradarbiavimas sprendžiant sveikatos problemas socialinės rizikos šeimose. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013). Bandomosiose sveikatos priežiūros įstaigose įdiegto bendradarbiavimo modelio, skirto spręsti socialinės rizikos šeimų problemas, veiksmingumo vertinimas parodė, kad modelis padidino abiejų sektorių atstovų poreikį bendradarbiauti, pagerino jų informuotumą apie bendradarbiaujančio sektoriaus galimybes, atkleidė abiejų sektorių specialistų žinių spragas, kliudančias veiksmingai bendradarbiauti ir dirbti komandoje.

4. Nustatyta, kad Lietuva iš kitų ES šalių išsiskiria didžiausia nuosavo ir mažiausia nuomojamo būsto dalimi, didžiausiu būsto trūkumu ir mažiausiu vienam gyventojui tenkančiu gyvenamuoju plotu. Palyginti maža Lietuvos gyventojų dalis gali įsigyti būstą, paėmusi paskolą (Būsto politika Lietuvoje: raida, problemos ir pilietinės iniciatyvos. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013). Ištirta būsto politikos raida Lietuvoje bei pilietinės visuomenės iniciatyvos, susijusios su būsto politika ir miesto modernizacija. Tirtos problemos, susijusios su būsto eksploatacija ir renovacija; bendruomeninių organizacijų ir centrų įtaka miesto raidai ir infrastruktūros plėtrai.

Programos 3 uždavinio 2 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Sukurta metodika agrarinės politikos poveikio namų ūkių pajamoms ir ūkininkų ūkių pajamoms išmatuoti ir palyginti. Identifikuota, kaip tiesioginės išmokos ir socialinės pašalpos veikia kaimo bendruomenės pajamų lygį bei pajamų nelygybę. Atskleistas paramos gavėjų subjektyvus požiūris į tai, kokią pajamų perskirstymo socialinį vaidmenį atlieka tiesioginių išmokų politika, ir tiesioginės paramos žemės ūkiui socialiniai padariniai ūkininkaujantiems ir kaimo bendruomenėi. Šių tyrimų rezultatai gali būti metodologinis kitų tyrimų pagrindas. Nors agrarinės politikos poveikio kaimo gyventojų pajamoms ir jų diferenciacijai modelis nėra pakankamai pagrįstas ir aprašytas, tačiau atlikti skaičiavimai yra įdomūs ir reprezentatyvūs. Pateiktos rekomendacijos yra reikšmingos agrarinei politikai vertinti ir tobulinti (Agrarinės politikos poveikis kaimo gyventojų pajamoms ir jų diferenciacijai. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011).

2. Sukurtas piniginės bei nepiniginės socialinės paramos (paslaugų) optimalaus derinimo modelis bei rekomendacijos Lietuvos socialinės paramos sistemai tobulinti. Gautos žinios (ypač esant situacijai, kai socialinės paramos garantijos Lietuvoje turi įtakos daugelio žmonių socialinei gerovei) gali būti naudojamos socialinės paramos sistemos veiksmingumui gerinti. Nustatyta, kad mažesnėse Lietuvos savivaldybėse tarp socialinės paramos administratorių ryškesnės paternalistinės nuostatos, labiau nepasitikima gaunančių socialinę paramą racionalumu ir gebėjimu tikslingai pasinaudoti pinigine socialine parama (Piniginių išmokų ir paslaugų derinimo dilema – optimalaus socialinės paramos modelio kūrimas).

Programos 3 uždavinio 3 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Pradėta kurti Lietuvos socialinių problemų stebėsenos sistema. Parengtas teorinis socialinių problemų stebėsenos tyrimo modelis. Remiantis tarptautine praktika ir kitų šalių patirtimi bei

nusistovėjusiomis Tarptautinės socialinio tyrimo programos (ISSP) normomis, adaptuota tyrimo metodologija. Sukurtos prielaidos kartotinei, dinaminei, lyginamajai socialinės politikos komponentų analizei. Sukurti instrumentai patikrinti per bandomąjį tyrimą. Gauta informacija yra vertinga ir prieinama ne tik Lietuvos, bet ir ES šalių mokslininkams. (Socialinių problemų stebėseną: Tarptautinės socialinio tyrimo programos įgyvendinimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012).

2. Išanalizuota Lietuvos socialinio draudimo sistemos raida ir funkcionavimas, pagrindinių jos dalyvių (kartų, lyčių, ekonominių sluoksnių) socialinės, ekonominės ir finansinės sąveikos aspektais. Nustatyta, kad lyginant su ES šalyse vyraujančiomis socialinio draudimo sistemų charakteristikomis, Lietuvos socialiniam draudimui būdinga plati gyventojų aprėptis, tačiau dėl socialinių rizikų prarastų pajamų kompensuojamosios gerovės lygis yra žemas, atskirų socialinių rizikų atvejais esama išmokų didelių netolygumų, ryškūs pajamų perskirstymo požymiai, automatiškai neindeksuojami išmokų dydžiai, nesukurta netradicinių socialinio draudimo rūšių. Atskleista, kad socialinio draudimo pokyčiai demografiniame, ekonominiame ir darbo rinkos kontekstuose formuoja svarbiausius Lietuvos socialinio draudimo sistemos raidos rodiklius, todėl šių kontekstų problemų sprendimai padėtų spręsti socialinio draudimo sistemos finansines problemas be didesnių jos reformų. Ligų išmokų tyrimams naudota Valstybinio socialinio draudimo duomenų bazės informacija parodė, kad socialinio draudimo tyrimus labai praturtintų tyrėjams atvertos administracinių duomenų bazės. Valstybinio socialinio draudimo ir Privalomojo sveikatos draudimo fondų duomenys yra labai reikšmingi longitudiniams socialinės politikos tyrimams (iššūkiui socialiniam draudimui: kartų, lyčių, ekonominių ir socialinių sluoksnių sąveika. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013).

3. Ištirta, kaip nepakankama socialinės ir švietimo politikos dėmė veikia mokyklinio amžiaus kaimo vaikų, gyvenančių atokiose Šiaurės Lietuvos regiono teritorijose, socialinio mobilumo slenksčius ir įveikimo strategijas. Nustatyta, kad Lietuvos švietimo politikoje neišryškinta švietimo funkcija ugdant kaimiškąją kultūrą (taip pat ir kultūros palaikymo per švietimą galimybės, kurias suteikia vaikų išsilavinimo kokybė; Socialinės, švietimo politikos dėmės nepakankamumo veiksnių įtaka kaimo vaikų socialiniam mobilumui. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011).

4. Atskleista, kad šiuolaikinėmis mokslo žiniomis pagrįsti Lietuvos psichikos sveikatos politikos principai nėra įgyvendinami, todėl Lietuvos psichikos sveikatos politika negali būti laikoma veiksminga. Atskleista, kad susiklostęs visuomenės nuostatų, valdžios institucijų sprendimų ir psichikos sveikatos priežiūros sistemos veikimo bei vertinimo būdų derinys veikia ydingo rato principu. Išaiškintos svarbiausios šio rato mechanizmo grandys (jos veikia ir kaip nepalankių reiškinių bei rodiklių priežastys, ir kaip jų padariniai): išteklių pirmiausiai investuojami į tradicijų suformuotą paslaugų sistemą, kuri stiprina socialinę atskirtį, stigmos ir bejėgiškumo reiškinius; sustabdyta veiksmingų visuomenės sveikatos intervencijų ir bendruomeninių paslaugų plėtra; neveikia nepriklausomos sistemos ir jos grandžių vertinimo mechanizmai; visuomenės psichikos sveikatos rodikliai yra prasti; politikų sprendimuose vyrauja prisitaikymas prie sistemos ir permainingoms nepalankių visuomenės nuostatų. Nustatyta, kad identifikuotos sisteminės Lietuvos psichikos sveikatos priežiūros sistemos spragos nėra susijusios su finansinių išteklių trūkumu, o psichosocialinės

gerovės indeksas (jį taikant siūloma įtraukti ir visuomenės psichikos sveikatos, ir sistemos veikos rodiklius, ir vertinančius psichikos sveikatos priežiūros veiklą) kartu su kitais nepriklausomais vertinimo būdais sukurtų galimybes nuolat tikslinti psichikos sveikatos politikos įgyvendinimą (Iššūkiai įgyvendinant Lietuvos psichikos sveikatos politiką. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013).

5. Ištirti veiksniai, kurie daro įtaką gerovės valstybės formavimuisi ir raidai Lietuvoje, esamos gerovės valstybės ištakos ir būdingieji bruožai. Ištirtos socialinę politiką veikiančios Lietuvos politinio, ekonominio ir administracinio elito nuostatos. Tyrimų rezultatai pagrįsti ne tik ankstesnių tyrimų, teorijų, mokslinės literatūros analize, bet ir autentišku kokybiniu tyrimu. Pasiūlytas daugiamatis funkcinis gerovės valstybės analizės modelis, leidžiantis tirti gerovės valstybę, kaip daugelio prielaidų sąveikos rezultata, daugelio veiksnių kompleksą. Klasikiniai teoriniai Vakarų demokratijų gerovės valstybės modeliai papildyti pokomunistine gerovės valstybės raidos analize, pasiūlyta lyginamoji ES gerovės valstybės perspektyva (Gerovės valstybės raida Lietuvoje: ištakos, būdingiausi bruožai ir pagrindiniai veiksniai. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011).

Mokslinių rezultatų **tarptautiškumo požiūriu** Programos 3 uždavinio projektai nevienalyčiai. Visuose tyrimuose remtasi tarptautinių tyrimų rezultatais, naudota nemažai tarptautinių tyrimų duomenų. Tarptautiškumas reiškėsi ir tuo, kad dalies tyrimų rezultatai integruoti į esamų tarptautinių tyrimų lauką. Šiuo požiūriu išsiskiria du projektai – „Tarptautinė socialinio tyrimo programa: Lietuvos socialinių problemų stebėseną“ ir „Socialinių problemų stebėseną: Tarptautinės socialinio tyrimo programos įgyvendinimas“. Kita vertus, pernelyg orientuojantis į taikomuosius tyrimus (tiriant konkrečias Lietuvos visuomenei aktualias, bet palyginti siauras temas) ribojama tokių tyrimų rezultatų paklausa tarptautinėje akademinėje rinkoje. Siekiant tarptautiškumo, daugiau dėmesio reikėtų skirti lyginamiesiems tyrimams.

Beveik visi Programos 3 uždavinio projektai pateikė rekomendacijų. Jų pobūdis dažniausiai lėmė tyrimų temos aprėptis: siauresnių temų projektai paprastai baigiasi konkretesnėmis rekomendacijomis, platesnių – labiau apibendrintomis, orientuotomis į socialinės politikos reformas. Pasitaikė, kad ir gana siaurių temų tyrimų rezultatai apibendrinti plačiomis rekomendacijomis, dažnai girdimomis politinėse diskusijose. Tai liudytų ne projekto kokybės stoką, bet greičiau tai, kad tyrimų autoriai savo temai linkę suteikti didelę visuomeninę reikšmę.

Pagal turinį rekomendacijas galima suskirstyti į kelias grupes. Dalis rekomendacijų akcentuoja pačių socialinės gerovės tyrimų tolesnę plėtrą bei jų vaidmens stiprinimą, tyrimų rezultatų svarbą socialinėje politikoje. Siūloma diegti socialinių problemų ir priimamų sprendimų padarinių stebėjimo sistemą. Kitos rekomendacijos skirtos konkrečioms socialinėms problemoms spręsti ir imtis atitinkamų socialinės politikos sričių sisteminių reformų arba keisti kai kuriuos socialinės apsaugos parametrus.

Dar viena būdinga 3 uždavinio projektų teikiamų rekomendacijų ypatybė – sisteminiai problemų sprendimų siūlymai. Kadangi daugelis tiriamų socialinių problemų yra daugiamatės, tyrėjai atskleidžia jų sąsajas, o toms problemoms spręsti siūlo taikyti daugiadalykinę prieigą, skatinant viešosios politikos institucijų bendradarbiavimą ir veiklų koordinavimą.

Apibendrinant galima teigti, kad Programos 3 uždavinio projektai savo tyrimų rezultatais ir rekomendacijomis iš esmės praturtino viešosios politikos lauką.

Visi Programos 3 uždavinio projektų vykdytojai užsiėmė mokslo rezultatų sklaida. Rezultatai viešinti mokslinėse konferencijose, moksliniuose straipsniuose ir monografijose, seminaruose, į kuriuos kviesti ir valdžios institucijų, nevyriausybinių organizacijų bei socialinių partnerių atstovai. Rezultatų sklaida vyko ir skelbiant straipsnius populiariuose interneto portaluose.

1.4. Grėsmę asmens ir visuomenės saugumui keliančių kriminogeninių procesų tyrimai

Programoje teigiama, kad nusikalstamumas šalyje yra vienas iš iššūkių nacionaliniam saugumui, todėl formuluotas uždavinys – tirti grėsmę asmens ir visuomenės saugumui keliančius kriminogeninius procesus. Programoje akcentuota, kad nusikaltimų prevencijos ir baudžiamosios justicijos kaina Lietuvai yra itin didelė, bet sukuriamos prevencijos priemonės retai būna veiksmingos, o tai lemia, kad nusikaltimų (ypač smurtinių) lygis lieka socialiai nepriimtinas, žmonės valstybėje jaučiasi nesaugūs, bausmių politika yra itin represyvi. Dėl to Programoje keltas tikslas paskatinti kryptingus Lietuvos kriminogeninių procesų tyrimus ir diegti mokslškai pagrįstas nusikaltimų prevencijos ir kontrolės priemones.

3 uždaviniui įgyvendinti numatytos trys priemonės:

1) registruoto nusikalstamumo (įskaitant ir latentinį) būklės Lietuvoje (masto, struktūros, kitimo, regioninių ypatumų) tyrimai, nusikalstamumo padaromos žalos analizė ir tendencijų prognozė;

2) gyventojų pasitikėjimo (nepasitikėjimo) teisėsaugos institucijomis priežasčių ir padarinių, gyventojų požiūrio į nusikalstamumo grėsmę tyrimai;

3) nusikalstamų veikų prevencijos Lietuvoje mokslškai pagrįstų programų ir priemonių efektyvumo, nusikalstamų veikų kontrolės sistemos bausmių taikymo ir vykdymo politikos tyrimai.

Programa numatė, kad bus išanalizuotas Lietuvos nusikalstamų veikų prevencijos programų ir priemonių kūrimas ir įgyvendinimas, sukurti kriterijai tokioms programoms ir priemonėms kurti ir vertinti, tyrimų rezultatų ir prognozių pagrindu bus pasiūlyta prevencijos ir kontrolės priemonių. Svarbiu siektinu Programos rezultatu laikytas ir kriminogeninių procesų tyrėjų bendradarbiavimo tinklo sukūrimas.

Numatytos priemonės buvo įgyvendinamos vykdant 5 mokslinių tyrimų projektus. Atkreiptinas dėmesys, kad visi projektai buvo pagrįsti kompleksiniu požiūriu į tiriamas problemas. Du iš penkių projektų – „Kad nusikaltimai neapsimokėtų: nusikalstamo turto konfiskavimo daugiašakė perspektyva“ (vad. S. Bikelis) ir „Erdvinė miesto struktūra ir gyventojų saugumas“ (vad. K. Zaleckas) – apėmė visas tris Programos priemones. Du mokslinių tyrimų projektai buvo skirti 4 uždavinio 1 priemonei – „Nužudymai Lietuvoje: kriminologinis tyrimas“ (vad. A. Čepas) ir „Dviejų spindulių“ modelio sukūrimas ir taikymas registruoto bei latentinio nusikalstamumo Lietuvoje tyrime“ (vad. A. Kiškis), vienas – „Lietuvos gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis ir jį lemiantys veiksniai“ (vad. A. Dobryninas) – 4 uždavinio 2 priemonei.

Programos 4 uždavinio projektų rezultatai vertingi tiek mokslinio inovatyvumo, tiek jų pritaikomumo

praktikoje požiūriais.

Pasiektų mokslinių rezultatų **inovatyvumas** atsiskleidžia šiais aspektais:

1. Vykdytuose mokslinių tyrimų projektuose formuluojamos naujos kriminogeninių procesų tyrimo paradigmos. Šiuo požiūriu išskirtini projektai „Lietuvos gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis ir jį lemiantys veiksniai“ ir „Dviejų spindulių“ modelio sukūrimas ir taikymas registruoto bei latentinio nusikalstamumo Lietuvoje tyrime“. Pirmojo projekto rezultatai pagrindė tai, kad pasitikėjimo teisėsaugos institucijomis klausimai turi būti tiriami skaidant patį tyrimo objektą, atsižvelgiant į patikimumo (angl. *confidence*) ir pasitikėjimo (angl. *trust*) interpretaciją socialiniuose moksluose: patikimumas sietinas su makro socialiniais, instituciniais sisteminiais vertinimo aspektais, o pasitikėjimas – su mikro socialiniais, sociopsichologiniais tapatumo klausimais. Mokslinių tyrimų projektas „Dviejų spindulių“ modelio sukūrimas ir taikymas registruoto bei latentinio nusikalstamumo Lietuvoje tyrime“ buvo pagrįstas novatoriška idėja, kad skirtingi dažniausiai taikomi nusikaltimų būklės fiksavimo įrankiai (oficialioji statistika ir viktimologinių tyrimų duomenys) gali būti subendrinami kuriant vieningą nusikaltimų būklės fiksavimo instrumentą – „dviejų spindulių modelį“.

2. Beveik visus projektus vykdė tarpdisciplininės tyrėjų grupės: bendradarbiavo teisės, sociologijos, psichologijos, architektūros, vadybos kryptių mokslininkai. Išimtimi laikytinas tik projektas „Kad nusikaltimai neapsimokėtų: nusikalstamo turto konfiskavimo daugiašakė perspektyva“, kurį vykdė išimtinai teisės krypties mokslininkai. Tarpkryptinis ir daugiakryptinis mokslinių tyrimų projektų pobūdis rodo, kad Programa prisidėjo prie naujo požiūrio į mokslinius tyrimus formavimosi Lietuvos socialiniuose moksluose: tarpkryptiškumas ir daugiakryptiškumas pradedamas suvokti kaip įvairiapusio ir nuoseklaus mokslinio tyrimo būtinybė. Pasiekti tarpdisciplininio bendradarbiavimo mastai leidžia teigti, kad realizuotas ir vienas iš Programos siektų rezultatų – susikūrė kriminogeninių procesų tyrėjų bendradarbiavimo tinklai.

3. Programos 4 uždaviniui įgyvendinti skirtuose projektuose daug dėmesio skirta Lietuvoje naujiems praktiniams instrumentams kurti. Šiuo požiūriu išskirtini mokslinių tyrimų projektai „Dviejų spindulių“ modelio sukūrimas ir taikymas registruoto bei latentinio nusikalstamumo Lietuvoje tyrime“ (kurtas naujo nusikaltimų būklės fiksavimo instrumentas) ir „Kad nusikaltimai neapsimokėtų: nusikalstamo turto konfiskavimo daugiašakė perspektyva“ (ieškota alternatyvių nusikalstamai įgyto turto konfiskavimo priemonių).

4. Reiškiniams, kurie iki tol Lietuvoje tirti vos ne išimtinai literatūros ir dokumentų analizės metodais, tirti pasitelktas empirinių duomenų kaupimas. Itin reikšminga empiriškai (ir pakankamai plačia apimtimi) grindžiama teisinių reiškinių analizė mokslinių tyrimų projektuose „Nužudymai Lietuvoje: kriminologinis tyrimas“ ir „Kad nusikaltimai neapsimokėtų: nusikalstamo turto konfiskavimo daugiašakė perspektyva“. Empiriniai tyrimai nagrinėjant miestų planavimo problemas irgi reti, todėl jų pasitelkimas projekte „Erdvinė miesto struktūra ir gyventojų saugumas“ taip pat laikytinas novatorišku.

Aptariami mokslinių tyrimų projektai reikšmingi ir **tarptautiškumo požiūriu**. Nusikalstamumas – nacionalinės teisės aktų konstruojama kategorija. Skirtingų valstybių įstatymuose konstruojant skirtingas (netgi itin panašaus pavojingumo) nusikaltimų sampratas, nusikaltimų mastai ir tendencijos dažnai yra sunkiai

palyginami. Tai problema, su kuria susiduria ne tik Lietuvos, bet ir viso pasaulio mokslininkai. Ši problema lemia ir tai, kad nusikaltimų ir baudžiamosios justicijos Lietuvoje tyrimai retai sulaukia užsienio mokslininkų ir užsienyje leidžiamų mokslo leidinių dėmesio. Nors dauguma šio Programos uždavinio projektų vykdytojų parengtų publikacijų skelbtos nacionaliniuose mokslo leidiniuose, bet pakankamai plačiai naudotos ir gautų rezultatų sklaidos tarptautinės galimybės (kai tirti su nusikaltimais susiję, bet tiesiogiai nuo Lietuvos įstatymuose įtvirtintų formuluočių nepriklausantys objektai). Užsienio mokslo leidiniuose publikuoti projektų „Lietuvos gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis ir jį lemiantys veiksniai“ ir „Erdvinė miesto struktūra ir gyventojų saugumas“ rezultatai. Antrojo projekto rezultatai buvo publikuoti net keturiose tarptautinėse mokslo publikacijose, iš jų dvi – prestižinių mokslo leidyklų (Sage, Routledge) leidžiamuose mokslo leidiniuose.

Vertinant Programos 4 uždavinio projektus rezultatų pritaikymo požiūriu, abejonių nekelia tai, kad rezultatai iš esmės prisidės tobulinant Lietuvos kriminogeninių procesų kontrolę ir baudžiamąją justiciją. Pateikta daug praktinių, netgi itin konkrečių, rekomendacijų. Šiuo požiūriu kiek abstraktesnės rekomendacijos teikiamos projektuose, skirtuose naujoms paradigmoms formuluoti – tai projektai „Dviejų spindulių“ modelio sukūrimas ir taikymas registruoto bei latentinio nusikalstamumo Lietuvoje tyrime“ ir „Lietuvos gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis ir jį lemiantys veiksniai“. Šių projektų reikšmingiausi rezultatai susiję ne tiek su rekomendacijomis, kiek su tyrinėtų socialinių reiškinių dėsningumais ir ypatumais. Kituose projektuose rekomendacijos (netgi priemonių lygmens) formuluojamos remiantis esminėmis naujomis žiniomis apie tirtus socialinius reiškinius ir jų dėsningumus.

Aptariant Programos 4 uždavinio projektų rezultatų sklaidą, svarbu paminėti, kad visi rezultatai turėjo atgarsį ne tik akademinėje, bet ir baudžiamosios justicijos praktikų bendruomenėje. Itin daug dėmesio sulaukė projekto „Nužudymai Lietuvoje: kriminologinis tyrimas“ rezultatai. Tai lėmė tyrimo objektas (nužudymai) ir itin negatyvi tirtų socialinių reiškinių raiška. Nors ypatingas visuomenės domėjimasis šiuo projektu nelaikytinas vien paties projekto nuopelnu, bet aptariamas projektas atskleidė, kad mokslo žinių sklaida gali būti labai plati bei reikalinga visuomenei, jei tokiai sklaidai skiriama pakankamai dėmesio.

1.5. Psichosocialinių sąveikų ir subjektyvios gerovės tyrimai

Dar viena iš Programoje nurodytų vidinių nacionalinio saugumo grėsmių – prasta visuomenės psichologinė (psichikos) sveikata. Programoje pabrėžiama, kad Lietuvoje labai paplitusios destruktivaus elgesio apraiškos (sunkiai pažabojamas nusikalstamumas, psichikos ligos, narkomanija, alkoholizmas, savižudybės, nesaugus elgesys keliuose, buityje ir darbo vietose, kasdienis smurtas, patyčios ugdymo įstaigose). Pažymimos ir šių problemų sąsajos su nuolatiniu neigiamu didelės visuomenės dalies požiūriu į valdžią ir jos veiksmus.

Programoje suformuotam prioritetui – vykdyti psichosocialinių sąveikų ir subjektyvios gerovės tyrimus – skirtas Programos 5 uždavinys – *Psichosocialinių sąveikų ir subjektyvios gerovės tyrimai*. Šiam

uždaviniui spręsti planuotos trys priemonės:

- 1) asmens psichologinei gerovei įtaką darančių veiksnių (demografinių, sveikatos, socialinių ir ekonominių, asmenybinių) tyrimai;
- 2) suvokto teisingumo (politinio, socialinio ekonominio, teisinio, procedūrinio) ir jo veiksnių Lietuvoje tyrimai;
- 3) politinių judėjimų ir valdžios institucijų reprezentacijos individualioje sąmonėje veiksnių tyrimai.

2010–2013 metais įgyvendinant Programos 5 uždavinį finansuoti 8 mokslinių tyrimų projektai.

Trys projektai – „Lietuvos gyventojų psichologinės gerovės asmenybinis, sveikatos ir sociodemografinis matmenys“ (vad. A. Bagdonas), „Psichologinės gerovės psichosocialiniai veiksniai psichotraumatologijos kontekste“ (vad. E. Kazlauskas) ir „Demografiniai, socialiniai-ekonominiai ir teritoriniai Lietuvos vaikų mitybos būklės netolygumai“ (vad. A. Petrauskienė) – tiesiogiai susiję su 5 uždavinio 1 priemone.

Du projektai – „Procedūrinis teisingumas Lietuvos kriminalinėje, civilinėje ir administracinėje justicijoje“ (vad. G. Valickas) ir „Piliečių ir vartotojų socialinio-ekonominio suvokimo formavimo gairės“ (vad. V. Rudzkienė) – vykdyti pagal 5 uždavinio 2 priemonę.

Trys projektai – „Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai: parama demokratijai ar masinis protestas?“ (vad. J. Imbrasaitė), „Demokratizacijos procesų Lietuvoje reprezentacijos individualioje sąmonėje“ (vad. V. Gaidys) ir „Socialinis darbas – tarp priklausomybės ir autonomijos“ (vad. B. Švedaitė-Sakalauskė) – vykdyti pagal 5 uždavinio 3 priemonę.

Programos 5 uždavinio 1 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Svarbių mokslinių požiūriu rezultatų gauta rengiant ir standartizuojant psichologinės gerovės tyrimo priemones bei adaptuojant, standartizuojant ir legalizuojant pasaulyje taikomas asmenybės tyrimo priemones.

Parengta ir standartizuota psichologinės gerovės tyrimo priemonė – Lietuviškoji psichologinės gerovės skalė (toliau – LPGS). Parengtos trys LPGS versijos: LPGS-S – vyresnio amžiaus asmenims tirti, LPGS-J – paaugliams ir jauniems žmonėms tirti, LPGS-P – papildoma priemonė pasitenkinimui įvairiais gyvenimo aspektais tirti. Sudarytos LPGS lyties ir amžiaus normos. Iširtos kelios tiriamųjų imtys (iš viso per 3000 asmenų), tarp jų ir imtis, reprezentuojanti Lietuvos gyventojų demografinę struktūrą.

Adaptuota, standartizuota ir pirmą kartą Lietuvoje legalizuota (iki tol Lietuvos psichinės sveikatos priežiūros institucijose naudota nelegaliai) MMPI-2 – pasaulyje psichologų plačiai naudojama asmenybės tyrimo priemonė. Atliktas lietuvių standartizuotos imties tyrimas, sudarytos vyrų ir moterų normos pagal visas (jų yra kelios dešimtys) skales ir subskales, palyginti JAV ir Lietuvos standartizuotų imčių vidurkiai.

Šių tyrimų rezultatai (ypač projekto „Lietuvos gyventojų psichologinės gerovės asmenybinis, sveikatos ir sociodemografinis matmenys“) vertintini kaip rimtas proveržis taikant Lietuvoje aukščiausių tarptautinių standartų psichologinius tyrimo metodus. Sukurtos bei adaptuotos metodikos sudaro prielaidas daryti kitus šios srities mokslinius tyrimus.

2. Reikšmingų inovatyvių rezultatų pasiekta plėtojant psichotraumatologijos studijas. Inovatyvūs

tyrimai rėmėsi prielaidomis, kad Lietuvos gyventojų XX a. patirtos istorinės kolektyvinės traumos ir XX a. pabaigoje prasidėję ir iki šiol vykstantys socialiniai pokyčiai turi įtakos gyventojų psichologinei savijautai. Šių tyrimų pagrindinis tikslas – įvertinti Lietuvos gyventojų psichologinės gerovės sąsajas su psichosocialiniais veiksniais kolektyvinių traumų ir socialinių transformacijų kontekste.

Įgyvendinant projektą „Psichologinės gerovės psichosocialiniai veiksniai psichotraumatologijos kontekste“, sukurtas originalus trijų dalių psichologinio santykio su socialinėmis transformacijomis klausimynas (PSSTK) ir trumpas (10 teiginių) psichologinės gerovės įvertinimo klausimynas (PG-T).

Nustatyta, kad suaugusiųjų asmenų grupėje stiprios sąsajos tarp asmens per visą gyvenimą patirtų trauminių įvykių ir psichologinės gerovės nesama. Trauminiai įvykiai labai siejasi su psichologiniais sunkumais (vienas jų – potrauminio streso reakcijų intensyvumas), o psichologinė gerovė yra reikšmingas asmens atsparumo veiksnys. Psichologinės gerovės SEM modelyje, pasitelkus santykio į socialines transformacijas, nuostatų į etnines grupes, santykio į istorinius įvykius vertinimus ir demografinius duomenis, įvertintas tirtų psichologinės gerovės psichosocialinių veiksnių vaidmuo. Modelis atskleidė įvairias psichologinės gerovės ir psichosocialinių veiksnių sąsajas.

Šio projekto rezultatai papildė tyrimus apie psichikos traumų įtaką asmens ir visuomenės sveikatai ir gerovei. Kadangi apie dramatiškos praėjusių šimtmečių (ypač XX a.) istorijos galimas sąsajas su prasta dabartinės Lietuvos visuomenės psichikos būseną yra daug diskutuojama įžvalgų ir spekuliacijų lygiu, šio projekto rezultatai Lietuvos psichotraumatologijos tyrimus pagrindžia mokliškai ir pateikia metodologijas šios problemos tolesniems moksliniams tyrinėjimams.

3. Inovatyvūs buvo sėkmingi ir metodologiškai brandūs bandymai susieti psichologinę gerovę bei socialinius reiškinius su fizine sveikata. Tai darė projekto „Demografiniai, socialiniai-ekonominiai ir teritoriniai Lietuvos vaikų mitybos būklės netolygumai“ vykdytojai, gautais rezultatais papildę psichosocialinių sąveikų ir subjektyvios gerovės tyrimų spektrą. Atskleidus rizikos ir apsauginius veiksnius, pasiūlyta lėtinių neinfekcinių ligų veiksmingų prevencijos mechanizmų. Metodologine ir inovatyvumo prasme šio projekto dizainas bei rezultatai svarbūs tuo, kad atskleidžiamos reikšmingos sąsajos tarp socialinių ir biomedicinos mokslų.

Apibendrinant 5 uždavinio 1 priemonę, darytina išvada, kad visi trys projektai buvo inovatyvūs.

Programos 5 uždavinio 2 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Vykdyti projektai papildė psichosocialinių sąveikų ir subjektyvios gerovės tyrimų spektrą. Viena vertus, juose tęsiama tradicija – tyrinėtas pasitikėjimas teisėsauga saugumo jausmo, viktimizacijos ir kriminalinių bausmių kontekste, kita vertus, naujai pažvelgta į tyrimų rezultatus, atsižvelgiant į skirtingą patikimumo (angl. *confidence*) ir pasitikėjimo (angl. *trust*) sąvokų interpretaciją socialiniuose moksluose. Nustatyta, kad didžiausias patikimumas siejamas su policija, prezidentu, vietos bendruomenėmis ir žiniasklaida, mažiausias – su partijomis, Seimu ir vyriausybe.

Atlikti tyrimai rodo, kad gyventojai labiausiai pasitiki ir efektyviomis jų saugumą užtikrinančiomis laiko įvairias technines nusikaltimų padarymą apsunkinančias priemones (signalizacijas, vaizdo kameras) ir dalyvavimą saugumą užtikrinančiose priemonėse. Nustatyta, kad daugiau nei du trečdaliai Lietuvos gyventojų

vis dar labiausiai pasitiki ir pozityviai vertina laisvės atėmimo bausmę. Lietuvoje vis dar yra pakankamai daug mirties bausmės šalininkų.

Viena vertus, atlikti tyrimai leidžia teigti, kad metų metus vyravusi baudimo ideologija tebėra plačiai paplitusi visuomenėje. Kita vertus, gyventojų pozityvus požiūris į prevencinio poveikio priemones ir bausmes, nesusijusias su laisvės atėmimu, rodo, kad šalyje palengva prigyja humaniškesnis požiūris į nusikaltusį asmenį, o visuomenės reakcija į jo saugumo jausmo pažeidimą ne visada gali būti siejama su retribucijos principu.

2. Šią priemonę sėkmingai praturtino tyrimas, leidęs sudaryti gyventojų grupių (kolektyvistų ir individualistų) socialinio teisingumo suvokimo formavimo modelį. Projekto „Piliečių ir vartotojų socialinio-ekonominio suvokimo formavimo gairės“ sukurtame modelyje išskirtos dvi pagrindinės veiksmų grupės, kurios formuoja socialinio teisingumo suvokimą: socialinės institucijos ir asmeniniai lęšiai bei filtrai. Iš šio modelio matyti, kad socialinio teisingumo suvokimą galima formuoti dviem pagrindiniais būdais: keičiant socialines normas arba keičiant asmeninių lęšių ir filtrų sistemas. Kai socialinės normos diegiamos iš viršaus, jas formuoti galima įvairiais vadybos metodais.

Socialinį teisingumą formuojant per socialines institucijas, siūloma taikyti valdymo bendradarbiaujant koncepciją. Jos atsiradimą ir paplitimą lemia vykstantys socialiniai pokyčiai: viena vertus, socialinių tinklų kūrimas, bendradarbiavimas, kita vertus – ir didesnio individualumo, didesnės laisvės troškimas. Inovatyvumo aspektu reikšmingu laikytinas projektas „Demokratizacijos procesų Lietuvoje reprezentacijos individualioje sąmonėje“, nuosekliai atskleidęs piliečių subjektyvias nuomones apie esamą Lietuvos politinę sistemą ir demokratijos kokybę. Nustatyta, kad būtent subjektyvūs politinės sistemos ir demokratijos lygio vertinimai (nors dažnai laikomi nepakankamai svarbiais) didele dalimi lemia piliečių politinę elgseną ir taip daro didelę įtaką demokratijos kokybės plėtrai. Gauti rezultatai, kaip demokratijos procesai reprezentuojami individų sąmonėje, yra labai svarbūs dviem aspektais: viena vertus, atskleista reali demokratijos proceso ir pilietinės visuomenės raidos situacija Lietuvoje, išryškina Lietuvos visuomenės demokratijos plėtros stipriosios ir silpnosios vietas, kita vertus, sukurta metodologija, kuri atveria galimybes mokliškai stebėti ir vertinti tolesnės demokratijos ir pilietinės visuomenės plėtros ypatumus Lietuvoje.

Svarbu, kad gana chaotišką Lietuvos visuomenės demokratijos kokybės diskursą papildytų mokslo studijų rezultatai. Dėl to demokratijos procesų reprezentacijų individualioje sąmonėje tyrimai turi tapti viena iš prioritetinių Lietuvos socialinių mokslų krypčių.

Apibendrinant pagal 2 priemonę vykdytus projektus, darytina išvada, kad jų rezultatai prisidėjo prie demokratijos kokybės ir suvokto teisingumo analizės.

Programos 5 uždavinio 3 priemonę mokslinių rezultatų **inovatyvumo** požiūriu būtų galima vertinti taip:

1. Sėkmingai parinkus inovatyvų tyrimo objektą ir kūrybišką tyrimo metodologiją, reikšmingų rezultatų gauta tyrinėjant socialinį darbą (Lietuvoje jis tebėra palyginti naujas reiškinys). Vykdytą projektą „Socialinis darbas – tarp priklausomybės ir autonomijos“, surinkta daug vertingų empirinių duomenų apie socialinių darbuotojų santykius su Lietuvos valdžia (galia, autoritetu) ir apie Lietuvos socialinių darbuotojų profesinės veiklos ypatumus, profesinę savivoką, savivaizdį, motyvaciją, vadovavimą socialiniam darbui.

Didžioji dalis gautos informacijos yra visiškai unikali – iki tol Lietuvoje šios temos nebuvo plačiau tyrinėtos.

Šis projektas ir jo rezultatai yra svarbūs dėl to, kad socialinio darbo bei socialinių darbuotojų vaidmuo, vykstant socialinių procesų virsmui bei siekiant veiksmingai spręsti gausias socialines problemas, yra ypač svarbus. Vakarų pasaulio valstybėse būtent veiksmingos socialinės paslaugos atliko svarbią rimtų visuomenės problemų veiksmingo sprendimo misiją. Lietuvoje vis dar nėra aišku, ar prigis tokių paslaugų teikimo kultūra ir ar bus einama liberalios demokratijos šalyse sėkmingai eitu keliu kuriant prevencinių paslaugų infrastruktūrą. Viena iš socialinių mokslų srities prioritetinių krypčių – socialinio darbo ir gretutinių sričių, kurios Lietuvoje iki 1990 metų apskritai neplėtotos, evoliucijos skirtinguose geopolitiniuose regionuose lyginamoji analizė. Panašaus pobūdžio mokslinių tyrimų projektai galėtų konkuruoti ir tarptautinėje mokslo arenoje.

2. Projekto „Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai: parama demokratijai ar masinis protestas?“ rezultatai svariai prisideda prie demokratijos raidos Lietuvoje ir kitose regiono valstybėse diskurso. Tenka spręsti svarbias visuomenės raidos problemas, kai ilgai lauktas pilietiškumas galimai manifestuoja išpuoliais prieš liberalios demokratijos esminius principus. Galima rasti sąsajų tarp šio ir kito 3 priemonių grupės projekto apie socialinio darbo vaidmenį. Socialinių darbuotojų veikla (vakarų pasaulio šalyse ji siejama su prevencinėmis paslaugomis vaikus auginančioms šeimoms) Lietuvoje dažnai suvokiama kaip represinė (vaikų atėmimo). Dėl to šios priemonės projektai visų pirmą turi svarbų taikomąjį vaidmenį. Dėl unikalios Lietuvos geopolitinės situacijos tokie projektai būtų perspektyvūs lyginamosios tarptautinės analizės kontekste.

Mokslinių rezultatų **tarptautiškumo požiūriu** visi 5 uždavinio projektai (nors ir skirtinga apimtimi) prisidėjo prie socialinių mokslų disciplinų tarptautiškumo didinimo: parengta tarptautinių publikacijų, dalyvauta tarptautinėse konferencijose, atlikti lyginamojo pobūdžio tyrimai.

Visuose projektuose remtasi tarptautinių tyrimų rezultatais, aprašant esamą tyrimų būklę pasirinkta tema naudoti tarptautinių tyrimų duomenys. Lyginamųjų tyrimų (komparatyvistikos) požiūriu svarbu, kad esama padėtis tyrimo objekto požiūriu Lietuvoje buvo lyginama su padėtimi kitose, dažniausiai ES šalyse, ir tai daryta tinkamu metodologiniu lygiu. Tarptautiškumas reiškėsi ir tyrimų rezultatus integruojant į jau esamų tarptautinių tyrimų lauką. Šia prasme reikšmingiausi yra projektai „Lietuvos gyventojų psichologinės gerovės asmenybinis, sveikatos ir sociodemografinis matmenys“ ir „Psichologinės gerovės psichosocialiniai veiksniai psichotraumatologijos kontekste“.

5 uždavinio projekto „Lietuvos gyventojų psichologinės gerovės asmenybinis, sveikatos ir sociodemografinis matmenys“ rezultatai vertintini kaip rimtas proveržis taikant Lietuvoje aukščiausių tarptautinių standartų psichologinius tyrimo metodus. Sukurtos bei adaptuotos metodikos sudaro galimybes daryti tolesnius šios srities mokslinius tyrimus ir visaverčiai integruotis į solidžius tarptautinius tyrimus.

Projektas „Psichologinės gerovės psichosocialiniai veiksniai psichotraumatologijos kontekste“ iš esmės pakėlė Lietuvos psichotraumatologijos turimų lygį ir sudarė galimybes šiai mokslo sričiai integruotis į tarptautinius tyrimus.

Šis projektas skatina įžvalgą, kad moksliniams tyrimams galima būtų geriau panaudoti ypatingą Lietuvos

geopolitinę situaciją pereinamuoju laikotarpiu, kai visuomenės gyvenime reiškiasi tiek sėkmingos raidos komponentai, tiek ir vis dar stipri priklausomybė nuo paveldėtų tradicijų (santykiai tarp individų, organizacijų, valstybės ir piliečių, kt.).

Tarptautiškumo požiūriu perspektyvu būtų plėtoti tyrimus, kuriems gerą metodologinį pagrindą paklojo projektai „Socialinis darbas – tarp priklausomybės ir autonomijos“ ir „Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai: parama demokratijai ar masinis protestas?“.

Programos 5 uždavinio rezultatai yra reikšmingi ir taikomuoju požiūriu. Parengta rekomendacijų tiek valstybės politikai tobulinti (dėl suvokto teisingumo, socialinio darbo veiksmingumo), tiek bendram visuomenėje vykstančių procesų veiksmingumui bei proceso dalyvių pasitikėjimui skatinti. Supažindindami su rekomendacijomis bei siūlymais, tyrėjai organizavo seminarus suinteresuotoms institucijoms, informaciją pateikė praktinėse konferencijose.

5 uždavinio projektų vykdytojai (galimai ir kitų uždavinių projektų) susidūrė su sudėtinga problema, kai iš vykdytojų tikimasi veiksmingų rekomendacijų. Dažniausiai tai rekomendacijos, susijusios su šiuolaikinių principų (grįstų mokslo žiniomis ir šiuolaikinėmis vertybėmis, pvz., nuosekliu žmogaus teisių ir laisvių įtvirtinimu pradedant nuo pažeidžiamiausių grupių) nuosekliu įgyvendinimu. Kadangi tiek visuomenėje, tiek valdžios institucijose esama daug pasipriešinimo šiems principams, tai įgyvendinti tokio pobūdžio rekomendacijas (pvz., smurto ir prievartos problemas spręsti neprievartiniais būdais, kuo daugiau taikyti pažeidžiamų grupių integraciją į visuomenę, siekiant gerinti pačios visuomenės psichologinę gerovę) yra sudėtinga.

Visi Programos 5 uždavinio projektų vykdytojai užsiėmė ir mokslo rezultatų sklaida, kuri savo pobūdžiu buvo įvairi – nuo periodiškai leidžiamų informacinių biuletenių iki pranešimų žiniasklaidoje.

Lietuvos valstybės ir visuomenės raidos kontekste mokslinių tyrimų projektų rezultatų sklaidos ir gautų rezultatų pritaikymo klausimas yra labai svarbus. Esminė problema – kaip veiksmingai informuoti politikus ir siekti, kad mokslo žiniomis grįstos rekomendacijos būtų pritaikytos politiniuose sprendimuose, nes iki šiol vyrauja tradicija, kad šiuos sprendimus lemia ne mokslo žinios, o kiti argumentai.

2. Išvados ir rekomendacijos

Formuluojant su Programos uždaviniais susijusias išvadas ir rekomendacijas, vadovautasi principu, kad pirmoji išvada bus apie uždavinio projektų sugeneruotą žinojimą (atitinkantį uždavinio ir jo priemonių problematiką), antroji – atskleis svarbesnes spragas, kurios liko, įgyvendinus visas kiekvieno uždavinio priemones. Iš išvadų išplaukianti rekomendacija skirta naujų nacionalinių mokslo programų (toliau – naujų NMP) rengėjams ir nurodo veiksmus, kurie prisidėtų prie geresnio akademinės bendruomenės potencialo panaudojimo formuluojant ir sprendžiant naujų NMP uždavinius.

1.1 išvada	Programos 1 uždavinio projektai reikšmingai pagilino, patikslino ir išplėtė pagrindinių demografinių procesų, lemiančių gyventojų sudėties ir skaičiaus kaitą, ir juos formuojančių ekonominių bei socialinių kultūrinių veiksnių pažinimą Lietuvoje, suteikė naujų taikomojo pobūdžio žinių apie gyventojų politikos kaimo sričių įgyvendinimo barjerus ir galimybes Lietuvoje. Atlikti tyrimai paskatino horizontaliąją ir vertikaliąją demografijos mokslo plėtrą, sukūrė prielaidas kurti nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu inovatyvius duomenų rinkinius, taikyti pažangiausias demografinės statistinės analizės metodikas, padidino mokslo tyrimų tarptautiškumą.
1.2 išvada	Programos 1 uždavinio projektai pagal priemones pasiskirstė netolygiai Lietuvai praktiniu požiūriu ypač aktualūs mirtingumo ir visuomenės sveikatos būklės bei migracijos tyrimų rezultatai nepakankamai atitinka planuotuosius. Pasitaikė atvejų, kai nepakankamai panaudotas demografijos disciplinos potencialas būtinas šiame uždavinyje deklaruotiems „demografinės raidos tyrimams“, o kai kurių projektų probleminis ir metodinis santykio su demografijos disciplina būta daugiau nominalaus.
1 rekomendacija	Atsižvelgiant į demografinių procesų pažinimo reikšmę visuomenės socialinės ir ekonominės raidos refleksijai, naujose NMP būtinas demografinių procesų ir struktūrų tematikos dėmuo, o įgyvendinant naujas NMP būtina skatinti ir užtikrinti, kad demografinės tematikos tyrimus vykdytų tarpdisciplininės mokslininkų grupės.
2.1 išvada	Programos 2 uždavinio projektai paskatino tyrimų tematikos įvairovę bei konceptualesnius darbo rinkos politikos ir užimtumo tyrimus (iki prasidedant Programai vyravo praktiniai, skirti žinybiniam taikymui). Tirta jaunimo, kaimo regionų gyventojų užimtumas bei žmogiškieji išteklių, gydytojų, socialinių darbuotojų, sveikatos ir švietimo sistemos specialistų bei pareigūnų padėties darbo rinkoje, bendrosios nacionalinio lygmens darbo rinkos politikos ir užimtumo problemos. Tai atitiko Programos 2 uždavinį ir jo priemones.
2.2 išvada	Lietuvoje ir toliau stokojama plataus masto užimtumo politikos efektyvumo tyrimų, kurie padėtų įvertinti darbo rinkos ir užimtumo reguliavimo priemonių efektyvumą bei suderinamumą su ūkio poreikiais. Sprendžiant šį uždavinį nebuvo tirta, kaip darbo rinkos politikos ir užimtumo problemas veikia socialinis dialogas ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Stigo ir konceptualiųjų žmogiškųjų išteklių tyrimų.
2 rekomendacija	Įgyvendinant 2 uždavinį pradėtus plėtoti konceptualesnius darbo rinkos politikos bei užimtumo tyrimus Lietuvoje būtų tikslinga toliau stiprinti, įtraukiant naujas temas, naujas teorines įžvalgas, naujesnes tyrimų bei duomenų analizės ir jų apdorojimo metodikas. Ypač svarbu šios srities tyrimus plėtoti tose srityse, kurių tyrėjai turi didžiausias patirties. Drauge reikėtų ieškoti šiuolaikinių žmogiškųjų išteklių problematikos aktualijų. Labiausiai reikėtų palyginamųjų tyrimų.
3.1 išvada	Programos 3 uždavinio projektai pirmą kartą sutelkė Lietuvos mokslininkų pajėgas gyventojų gerovės, socialinių problemų bei socialinės apsaugos politikos priemonėms tirti ir reikšmingai praplėtė visų išvardintų sričių žinias. Vyravo

	taikomieji tyrimai, kurių vienas iš rezultatų – rekomendacijos socialinei politikai. Kita svarbi šio uždavinio projektų ypatybė, išplaukianti iš taikomojo tyrimų pobūdžio, yra ta, kad tyrimų rezultatų sklaida vyko ne tik akademinėje bendruomenėje, bet ir visuomenėje, pasiekė ir socialinės politikos projektuotojus bei įgyvendintojus.
3.2 išvada	Programos 3 uždavinio įgyvendinti projektai pagal priemones pasiskirstė gana netolygiai, mažiau dėmesio teko ekonominiams darbo rinkos ir gyventojų pajamų tyrimams. Dalis projektų tyrė palyginti siauras temas, todėl uždavinio įgyvendinimui būdingas ir tam tikras fragmentiškumas. Projektų tyrimų pasiskirstymas pagal konkrečias priemones iš esmės lėmė projektus rengusių mokslininkų patirtis ir jau iki Programos susiformavusios jų grupės. Sumanymas nuosekliai aprėpti visą uždavinio suformuotą tyrimų lauką ir paskatinti daugiadalykinius platesnių gerovės temų tyrinėjimus įgyvendintas iš dalies.
3 rekomendacija	3 uždavinio įgyvendinimas padarė reikšmingą poveikį socialinės politikos tyrimų Lietuvoje plėtrai. Pagrindinė rekomendacija – naujose NMP toliau tirti gerovės temas. Taip būtų pasiekta naujų programų sinergija su šia Programa, nes pastarosios įgyvendinimo spragas didele dalimi lėmė tai, kad Lietuvoje socialinės politikos tyrimai yra palyginti nauji. Būtina parengti tyrimų „žemėlapi“, kuris atskleistų labiau tyrinėtus, mažiau tyrinėtus ir visai netyrinėtus reiškinius. Toks žemėlapis turėtų atskleisti ir akademinį tinklą, ypač, tarpkryptinių ir daugiakryptinių, formavimąsi. Žemėlapis turėtų skatinti akademinės bendruomenės įvairėjimą, padėtų jauniems mokslininkams rinktis tyrimų temas. Labai svarbu tyrimų tęstinumas. Atrenkant naujų NMP vykdytinus projektus, dėmesį reikėtų skirti ne tik problemų aktualumui, bet ir ištirtumui. Taip socialinės gerovės tyrimus pavyktų plėtoti ne tik tose srityse, kuriose tyrėjai turi didžiausios patirties, bet ir kitose, t.y. būtų tolygiau aprėpiamas apibrėžtas tyrimų laukas.
4.1 išvada	Programos 4 uždavinio projektai buvo koncentruoti į vienas aktualiausių baudžiamosios justicijos ir kriminogeninės situacijos problemų Lietuvoje – pasitikėjimą teisėsauga, nužudymų, latentinio nusikalstamumo mastus, nusikaltimų prevenciją miestuose, nusikalstamu būdu įgyto turto konfiskavimą. Tyrėjai generavo naujas esmines baudžiamosios justicijos ir kriminogeninės situacijos suvokimo paradigmas, pateikė itin konkrečių praktinių siūlymų, kaip spręsti tyrimuose išryškintas problemas. Įgyvendinant šį Programos uždavinį buvo reikšmingai prisidėta prie kriminologijos ir gretimų mokslų plėtros ir kokybės Lietuvoje.
4.2 išvada	4 uždavinio priemonėmis siekta aprėpti itin platų tyrimų temų ratą, todėl visoms Programoje numatytoms tyrimų temoms skirti užtektinai dėmesio nepavyko. Nepakankamai tirta regioniniai registruoto nusikalstamumo ypatumai, nusikalstamumo padaroma žala, nusikalstamų veikų prevencijos programų ir priemonių efektyvumas.
4 rekomendacija	4 uždavinio įgyvendinimas atskleidė, kad kriminogeninių procesų ir baudžiamosios justicijos tyrimai yra svarbūs siekiant įveikti kylančius iššūkius nacionaliniam saugumui, tad turėtų būti tęsiami ir valstybės remiami. Rengiant naujas NMP siūlytina aiškiau išskirti valstybei svarbiausius klausimus ir tyrimų temas ir užtikrinti, kad tyrimai būtų pakankamai kvalifikuoti.
5.1 išvada	Vykdyti Programos 5 uždavinio projektus, gauta reikšmingų naujų žinių apie Lietuvos gyventojų psichologinę gerovę, jos santykį su istorine patirtimi, demokratijos procesų reprezentaciją individualioje piliečių sąmonėje, teisingumo įgyvendinimą ir teisingumo suvokimo ypatumus visuomenėje, protesto grupių santykį su demokratijos procesų plėtra, socialinio darbo santykį su valdžia bei visuomene. Sukurta naujų metodų psichologinei gerovei vertinti.
5.2 išvada	Svarbiausi pagal šį uždavinį vykdyti tyrimai – psichologinės gerovės ir ją lemiančių veiksnių, istorinės patirties įtakos, suvokto teisingumo, demokratijos procesų kokybę veikiančių veiksnių – pirmiausia vertintini kaip proveržis svarbiose psichologijos, sociologijos ir kitų mokslų srityse. Vykdyti projektai sukūrė rimtas metodologines

	prielaidas Lietuvos mokslininkams įsijungti į tarptautinius tyrimus (psichologinės gerovės, psichotraumatologijos, demokratijos procesų kokybės vertinimo bei socialinio darbo veiksmingumo vertinimo).
5 rekomendacija	5 uždavinio įgyvendinimas turėjo reikšmingos įtakos psichosocialinių sąveikų, subjektyvios gerovės ir teisingumo suvokimo tyrimų Lietuvoje plėtrai. Išryškėjo ir šių tyrimų tolesnės veiksmingos plėtros bei rezultatų veiksmingo įgyvendinimo kliūtys. Atsižvelgiant į psichosocialinių veiksnių pažinimo reikšmę visuomenės raidai bei demokratijos kokybei, naujose NMP rekomenduojama tęsti ir stiprinti psichosocialinių sąveikų ir subjektyvios gerovės tematikos tyrimus bei stiprinti jų tarpdiscipliniškumą ir tarptautiškumą.

3. Naudota literatūra

Dėl Nacionalinės mokslo programos „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ patvirtinimo. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. V-2334. 2010 m. gruodžio 17 d.

3.1. Projektų paraiškos

1 uždavinys

Gimstamumo ir šeimos kitimas, veiksniai, pasekmės ir gimstamumo didėjimo galimybės. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Lyčių nelygybė, viešoji politika ir gimstamumo ateitis Lietuvoje. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Lietuvos gyventojų mirtingumo prieštarų pokyčių, socialinės diferenciacijos ir veiksmų tyrimas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Lietuvos retai apgyventos teritorijos ir jų gyventojai. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Socialinės, ekonominės ir teisinės priemonės siekiant šeimų stabilumo ir plėtros. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2011.

Užburtas ratas? Lietuvos gyventojų apykaitinės migracijos tyrimas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

2 uždavinys

Akademinio jaunimo judumo darbo tikslais tyrimas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Darbo rinkos politikos priemonių poveikis užimtumui įvairiomis ekonomikos raidos ciklo sąlygomis. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Darbuotojų pilietišką elgesį Lietuvos organizacijose motyvacijos dirbti problematikos kontekste. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Darnus ir subalansuotas darbo vietų vystymas Lietuvos kaimiškuose regionuose. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Dirbančių socialinį darbą profesinė gerovė Lietuvoje. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2011.

Gydytojo profesijos pasirinkimo motyvacija ir karjeros projektavimas kintančios Lietuvos darbo rinkos sąlygomis. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2011.

Kaimo gyventojų verslinės iniciatyvos ir motyvacijos dirbti didinimo galimybių tyrimas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2011.

Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: stebėsenos sistemos parengimas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2011.

Lietuvos žemės ūkio bendrovių ir ūkininkų ūkių organizacinės elgsenos įtaka darbuotojų verslumui ir profesiniam tobulėjimui. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Mokesčių ir socialinių draudimo įmokų politikos priemonių įtaka užimtumui, nedarbui ir darbo rinkai. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2011.

Pagrindinių sveikatos ir švietimo sistemų žmogiškųjų išteklių būklės vertinimas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2011.

Pareigūnų ir karių, išleidžiamų į ankstyvąją pensiją, integracijos į darbo rinką tyrimas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

3 uždavinys

Agrarinės politikos poveikis kaimo gyventojų pajamoms ir jų diferenciacijai. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Būsto politika Lietuvoje: raida, problemos ir pilietinės iniciatyvos. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Gerovės valstybės raida Lietuvoje: ištakos, būdingiausi bruožai ir pagrindiniai veiksniai. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Iššūkiai įgyvendinant Lietuvos psichikos sveikatos politiką. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Iššūkiai socialiniam draudimui: kartų, lyčių, ekonominių ir socialinių sluoksnių sąveika. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Jaunimo ir jaunų suaugusiųjų socialinė atskirtis ir gyvenimo sąlygos: monitoringo sistemos parengimas.

Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Neįgaliųjų socialinės gerovės plėtotė per nevyriausybinę organizaciją (NVO) veiklas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Piniginių išmokų ir paslaugų derinimo dilema – optimalaus socialinės paramos modelio kūrimas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Socialinės, švietimo politikos dermės nepakankamumo veiksnių įtaka kaimo vaikų socialiniam mobilumui. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Socialinių problemų stebėseną: Tarptautinės socialinio tyrimo programos įgyvendinimas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Tarpsektorinis bendradarbiavimas sprendžiant sveikatos problemas socialinės rizikos šeimose. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Tarptautinė socialinio tyrimo programa: Lietuvos socialinių problemų stebėseną. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2011.

4 uždavinys

„Dviejų spindulių“ modelio sukūrimas ir taikymas registruoto bei latentinio nusikalstamumo Lietuvoje tyrime. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Erdvinė miesto struktūra ir gyventojų saugumas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Kad nusikaltimai neapsimokėtų: nusikalstamo turto konfiskavimo daugiašakė perspektyva. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Lietuvos gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis ir jį lemiantys veiksniai. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Nužudymai Lietuvoje: kriminologinis tyrimas. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

5 uždavinys

Demografiniai, socialiniai-ekonominiai ir teritoriniai Lietuvos vaikų mitybos būklės netolygumai.

Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Demokratizacijos procesų Lietuvoje reprezentacijos individualioje sąmonėje. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Lietuvos gyventojų psichologinės gerovės asmenybinis, sveikatos ir sociodemografinis matmenys. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Piliečių ir vartotojų socialinio-ekonominio teisingumo suvokimo formavimo gairės. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Procedūrinis teisingumas Lietuvos kriminalinėje, civilinėje ir administracinėje justicijoje. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

Psichologinės gerovės psichosocialiniai veiksniai psichotraumatologijos kontekste. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Socialinis darbas – tarp priklausomybės ir autonomijos. Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2012.

Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai: parama demokratijai ar masinis protestas? Paraiška vykdyti nacionalinės mokslo programos mokslinių tyrimų projektą. Programa „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“, 2010.

3.2. Projektų ataskaitos

1 uždavinys

Gimstamumo ir šeimos kitimas, veiksniai, pasekmės ir gimstamumo didėjimo galimybės. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Lyčių nelygybė, viešojo politika ir gimstamumo ateitis Lietuvoje. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011.

Lietuvos gyventojų mirtingumo prieštarų pokyčių, socialinės diferenciacijos ir veiksmų tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011.

Lietuvos retai apgyventos teritorijos ir jų gyventojai. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Socialinės, ekonominės ir teisinės priemonės siekiant šeimų stabilumo ir plėtros. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Užburtas ratas? Lietuvos gyventojų apykaitinės migracijos tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012.

2 uždavinys

Akademinio jaunimo judumo darbo tikslais tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Darbo rinkos politikos priemonių poveikis užimtumui įvairiomis ekonomikos raidos ciklo sąlygomis. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Darbuotojų pilietiškas elgesys Lietuvos organizacijose motyvacijos dirbti problematikos kontekste. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Darnus ir subalansuotas darbo vietų vystymas Lietuvos kaimiškuose regionuose. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011.

Dirbančių socialinį darbą profesinė gerovė Lietuvoje. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012.

Gydytojo profesijos pasirinkimo motyvacija ir karjeros projektavimas kintančios Lietuvos darbo rinkos sąlygomis. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012.

Kaimo gyventojų verslinės iniciatyvos ir motyvacijos dirbti didinimo galimybių tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012.

Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: stebėsenos sistemos parengimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Lietuvos žemės ūkio bendrovių ir ūkininkų ūkių organizacinės elgsenos įtaka darbuotojų verslumui ir profesiniam tobulėjimui. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011.

Mokesčių ir socialinių draudimo įmokų politikos priemonių įtaka užimtumui, nedarbui ir darbo rinkai. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012.

Pagrindinių sveikatos ir švietimo sistemų žmogiškųjų išteklių būklės vertinimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012.

Pareigūnų ir karių, išleidžiamų į ankstyvąją pensiją, integracijos į darbo rinką tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

3 uždavinys

Agrarinės politikos poveikis kaimo gyventojų pajamoms ir jų diferenciacijai. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011.

Būsto politika Lietuvoje: raida, problemos ir pilietinės iniciatyvos. Mokslinių tyrimų projekto metinė ataskaita, 2013.

Gerovės valstybės raida Lietuvoje: ištakos, būdingiausi bruožai ir pagrindiniai veiksniai. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011.

Iššūkiai įgyvendinant Lietuvos psichikos sveikatos politiką. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Iššūkiai socialiniam draudimui: kartų, lyčių, ekonominių ir socialinių sluoksnių sąveika. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Jaunimo ir jaunų suaugusiųjų socialinė atskirtis ir gyvenimo sąlygos: monitoringo sistemos parengimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011.

Neįgaliųjų socialinės gerovės plėtotė per nevyriausybinių organizacijų (NVO) veiklas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2010.

Piniginių išmokų ir paslaugų derinimo dilema – optimalaus socialinės paramos modelio kūrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Socialinės, švietimo politikos dermės nepakankamumo veiksnių įtaka kaimo vaikų socialiniam mobilumui. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011.

Socialinių problemų stebėseną: Tarptautinės socialinio tyrimo programos įgyvendinimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011.

Tarpsektorinis bendradarbiavimas sprendžiant sveikatos problemas socialinės rizikos šeimose. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Tarptautinė socialinio tyrimo programa: Lietuvos socialinių problemų stebėseną. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

4 uždavinys

„Dviejų spindulių“ modelio sukūrimas ir taikymas registruoto bei latentinio nusikalstamumo Lietuvoje tyrime. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012.

Erdvinė miesto struktūra ir gyventojų saugumas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Kad nusikaltimai neapsimokėtų: nusikalstamo turto konfiskavimo daugiašakė perspektyva. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Lietuvos gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis ir jį lemiantys veiksniai. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2012.

Nužudymai Lietuvoje: kriminologinis tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

5 uždavinys

Demografiniai, socialiniai-ekonominiai ir teritoriniai Lietuvos vaikų mitybos būklės netolygumai. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Demokratizacijos procesų Lietuvoje reprezentacijos individualioje sąmonėje. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Lietuvos gyventojų psichologinės gerovės asmenybinis, sveikatos ir sociodemografinis matmenys. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Piliečių ir vartotojų socialinio-ekonominio teisingumo suvokimo formavimo gairės. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Procedūrinis teisingumas Lietuvos kriminalinėje, civilinėje ir administracinėje justicijoje. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2011.

Psichologinės gerovės psichosocialiniai veiksniai psichotraumatologijos kontekste. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Socialinis darbas – tarp priklausomybės ir autonomijos. Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2013.

Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai: parama demokratijai ar masinis protestas? Mokslinių tyrimų projekto baigiamoji ataskaita, 2010.

3.3. Ekspertinio įvertinimo ataskaitos

1 uždavinys

Gimstamumo ir šeimos kitimas, veiksniai, pasekmės ir gimstamumo didėjimo galimybės. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Lyčių nelygybė, viešoji politika ir gimstamumo ateitis Lietuvoje. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010 ir 2011.

Lietuvos gyventojų mirtingumo prieštarinių pokyčių, socialinės diferenciacijos ir veiksmų tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010 ir 2011.

Lietuvos retai apgyventos teritorijos ir jų gyventojai. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Socialinės, ekonominės ir teisinės priemonės siekiant šeimų stabilumo ir plėtros tikslas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Užburtas ratas? Lietuvos gyventojų apykaitinės migracijos tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012.

2 uždavinys

Akademinio jaunimo judumo darbo tikslais tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Darbo rinkos politikos priemonių poveikis užimtumui įvairiomis ekonomikos raidos ciklo sąlygomis. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Darbuotojų pilietiškasis elgesys Lietuvos organizacijose motyvacijos dirbti problematikos kontekste. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Darnus ir subalansuotas darbo vietų vystymas Lietuvos kaimiškuose regionuose. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010 ir 2011.

Dirbančių socialinį darbą profesinė gerovė Lietuvoje. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012.

Gydytojo profesijos pasirinkimo motyvacija ir karjeros projektavimas kintančios Lietuvos darbo rinkos sąlygomis. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012.

Kaimo gyventojų verslinės iniciatyvos ir motyvacijos dirbti didinimo galimybių tyrimas. Mokslinių tyrimų

projekto ekspertinis įvertinimas, 2012.

Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: stebėsenos sistemos parengimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Lietuvos žemės ūkio bendrovių ir ūkininkų ūkių organizacinės elgsenos įtaka darbuotojų verslumui ir profesiniam tobulėjimui. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010 ir 2011.

Mokesčių ir socialinių draudimo įmokų politikos priemonių įtaka užimtumui, nedarbui ir darbo rinkai. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012.

Pagrindinių sveikatos ir švietimo sistemų žmogiškųjų išteklių būklės vertinimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012.

Pareigūnų ir karių, išleidžiamų į ankstyvąją pensiją, integracijos į darbo rinką tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

3 uždavinys

Agrarinės politikos poveikis kaimo gyventojų pajamoms ir jų diferenciacijai. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010 ir 2011.

Būsto politika Lietuvoje: raida, problemos ir pilietinės iniciatyvos. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Gerovės valstybės raida Lietuvoje: ištakos, būdingiausi bruožai ir pagrindiniai veiksniai. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010 ir 2011.

Iššūkiai įgyvendinant Lietuvos psichikos sveikatos politiką. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Iššūkiai socialiniam draudimui: kartų, lyčių, ekonominių ir socialinių sluoksnių sąveika. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Jaunimo ir jaunų suaugusiųjų socialinė atskirtis ir gyvenimo sąlygos: monitoringo sistemos parengimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010 ir 2011.

Neįgaliųjų socialinės gerovės plėtotė per nevyriausybinių organizacijų (NVO) veiklas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010.

Piniginių išmokų ir paslaugų derinimo dilema – optimalaus socialinės paramos modelio kūrimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Socialinės, švietimo politikos dėmės nepakankamumo veiksnių įtaka kaimo vaikų socialiniam mobilumui. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010 ir 2011.

Socialinių problemų stebėseną: Tarptautinės socialinio tyrimo programos įgyvendinimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2011 ir 2012.

Tarpsektorinis bendradarbiavimas sprendžiant sveikatos problemas socialinės rizikos šeimose. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012.

Tarptautinė socialinio tyrimo programa: Lietuvos socialinių problemų stebėseną. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2011, 2012 ir 2013.

4 uždavinys

„Dviejų spindulių“ modelio sukūrimas ir taikymas registruoto bei latentinio nusikalstamumo Lietuvoje tyrime. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012.

Erdvinė miesto struktūra ir gyventojų saugumas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Kad nusikaltimai neapsimokėtų: nusikalstamo turto konfiskavimo daugiašakė perspektyva. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Lietuvos gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis ir jį lemiantys veiksniai. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012.

Nužudymai Lietuvoje: kriminologinis tyrimas. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

5 uždavinys

Demografiniai, socialiniai-ekonominiai ir teritoriniai Lietuvos vaikų mitybos būklės netolygumai. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Demokratizacijos procesų Lietuvoje reprezentacijos individualioje sąmonėje. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Lietuvos gyventojų psichologinės gerovės asmenybinis, sveikatos ir sociodemografinis matmenys. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Piliečių ir vartotojų socialinio-ekonominio teisingumo suvokimo formavimo gairės. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Procedūrinis teisingumas Lietuvos kriminalinėje, civilinėje ir administracinėje justicijoje. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010 ir 2011.

Psichologinės gerovės psichosocialiniai veiksniai psichotraumatologijos kontekste. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Socialinis darbas – tarp priklausomybės ir autonomijos. Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2012 ir 2013.

Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai: parama demokratijai ar masinis protestas? Mokslinių tyrimų projekto ekspertinis įvertinimas, 2010.

4. Priedai

1 priedas. Pagal nacionalinę mokslo programą „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ vykdytų projektų sąrašas

Eil. Nr.	Projekto reg. Nr.	Sutarties Nr.	Projekto vadovas	Projekto pavadinimas	Projektą vykdanči institucija	Priemonės Nr. ir pavadinimas	Projekto trukmė
1 uždavinys. Šalies demografinės raidos tyrimai							
1	SIN-10021	SIN-01/2010	dr. Aušra Maslauskaitė	Gimstamumo ir šeimos kitimas, veiksniai, pasekmės ir gimstamumo didėjimo galimybės	Lietuvos socialinių tyrimų centras	1.1. gimstamumo (jį lemiančių veiksnių ir pasekmių, prokreacinės elgsenos modelių ir veiksnių, šeimos ir namų ūkio transformacijos) tyrimai	2010-07-01–2013-06-30
2	SIN-10014	SIN-02/2010	dr. Egidijus Barcevičius	Užburtas ratas? Lietuvos gyventojų apykaitinės migracijos tyrimas	VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas	1.3. migracijos (tendencijų, masto, kryptų, veiksnių, pasekmių, įtakos nacionaliniam saugumui ir demografinės pusiausvyros praradimui) ir šiuos demografinius procesus lemiančių veiksnių tyrimai	2010-09-01–2012-04-30
3	SIN-10009	SIN-03/2010	dr. Giedrė Purvaneckienė (iki 2010-12-15 – dr. Jolanta Reingardė)	Lyčių nelygybė, viešoji politika ir gimstamumo ateitis Lietuvoje	Vytauto Didžiojo universitetas	1.1. gimstamumo (jį lemiančių veiksnių ir pasekmių, prokreacinės elgsenos modelių ir veiksnių, šeimos ir namų ūkio transformacijos) tyrimai	2010-07-08–2011-12-31
4	SIN-10201	SIN-14/2010	habil. dr. Vladislava Stankūnienė	Lietuvos gyventojų mirtingumo prieštarų pokyčių, socialinės diferenciacijos ir veiksnių tyrimas	Lietuvos socialinių tyrimų centras	1.2. mirtingumo ir visuomenės sveikatos būklės (jai įtaką darančių veiksnių ir galimų pasekmių) tyrimai	2010-10-01–2011-12-31
5	SIN-12009	SIN-02/2012	dr. Vidmantas Daugirdas	Lietuvos retai apgyventos teritorijos ir jų gyventojai	Lietuvos socialinių tyrimų centras	1.1. gimstamumo (jį lemiančių veiksnių ir pasekmių, prokreacinės elgsenos modelių ir veiksnių, šeimos ir namų ūkio transformacijos) tyrimai 1.3. migracijos (tendencijų, masto, kryptų, veiksnių, pasekmių, įtakos nacionaliniam saugumui ir demografinės pusiausvyros praradimui) ir šiuos demografinius procesus lemiančių veiksnių tyrimai	2012-03-19–2013-12-15
6	SIN-12011	SIN-10/2012	dr. Vytautas Mizaras	Socialinės, ekonominės ir teisinės priemonės siekiant	Lietuvos teisės institutas	1.1. gimstamumo (jį lemiančių veiksnių ir pasekmių, prokreacinės elgsenos modelių ir	2012-04-01–2013-12-31

				šeimų stabilumo ir plėtros		veiksnių, šeimos ir namų ūkio transformacijos) tyrimai	
2 uždavinys. Šalies žmoniškųjų išteklių, darbo rinkos politikos ir užimtumo tyrimai							
7	SIN-10033	SIN-04/2010	dr. Laima Okunevičiūtė- Neverauskienė	Darbo rinkos politikos priemonių poveikis užimtumui įvairiomis ekonomikos raidos ciklo sąlygomis	Lietuvos socialinių tyrimų centro Darbo ir socialinių tyrimų institutas	2.3. darbo rinkos ir užimtumo politikos priemonių efektyvumo tyrimai (mokesčių ir darbo rinkos politikos priemonių makroekonominių procesų įtakos darbo rinkai įvertinimas)	2010-09-01– 2013-08-31
8	SIN-10205	SIN-19/2010	dr. Asta Raupelienė	Darnus ir subalansuotas darbo vietų vystymas Lietuvos kaimiškuose regionuose	Aleksandro Stulginskio universitetas	2.1. darbo vietų kaitos tendencijų tyrimai 2.2. gyventojų motyvacijos dirbti (jos skatinimo ir karjeros projektavimo) tyrimai	2010-12-01– 2011-12-31
9	SIN-10207	SIN-20/2010	dr. Jūratė Matekonienė	Lietuvos žemės ūkio bendrovių ir ūkininkų ūkių organizacinės elgsenos įtaka darbuotojų verslumui ir profesiniam tobulėjimui	Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas	2.2. gyventojų motyvacijos dirbti (jos skatinimo ir karjeros projektavimo) tyrimai	2010-10-15– 2011-12-31*
10	SIN-11002	SIN-01/2011	habil. dr. Meilutė Taljūnaitė	Gydytojo profesijos pasirinkimo motyvacija ir karjeros projektavimas kintančios Lietuvos darbo rinkos sąlygomis	Lietuvos socialinių tyrimų centras	2.2. gyventojų motyvacijos dirbti (jos skatinimo ir karjeros projektavimo) tyrimai	2011-04-14– 2012-04-30
11	SIN-11009	SIN-02/2011	habil. dr. Laimutė Žalimienė	Dirbančių socialinį darbą profesinė gerovė Lietuvoje	Lietuvos socialinių tyrimų centras	2.2. gyventojų motyvacijos dirbti (jos skatinimo ir karjeros projektavimo) tyrimai	2011-04-15– 2012-12-31
12	SIN-11011	SIN-03/2011	dr. Vytautas Navickas	Mokesčių ir socialinių draudimo įmokų politikos priemonių įtaka užimtumui, nedarbui ir darbo rinkai	Lietuvos edukologijos universitetas	2.3. darbo rinkos ir užimtumo politikos priemonių efektyvumo tyrimai (mokesčių ir darbo rinkos politikos priemonių makroekonominių procesų įtakos darbo rinkai įvertinimas)	2011-05-02– 2012-04-30
13	SIN-11004	SIN-04/2011	dr. Adelė Astromskienė	Kaimo gyventojų verslinės iniciatyvos ir motyvacijos dirbti didinimo galimybių tyrimas	Aleksandro Stulginskio universitetas	2.2. gyventojų motyvacijos dirbti (jos skatinimo ir karjeros projektavimo) tyrimai	2011-05-02– 2012-12-30
14	SIN-11005	SIN-05/2011	habil. dr. Irena Misevičienė	Pagrindinių sveikatos ir švietimo sistemų žmoniškųjų išteklių būklės vertinimas	Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	2.2. gyventojų motyvacijos dirbti (jos skatinimo ir karjeros projektavimo) tyrimai	2011-07-01– 2012-09-30
15	SIN-12022	SIN-05/2012	dr. Dalia Bagdžiūnienė	Darbuotojų pilietišką elgesį Lietuvos organizacijose motyvacijos dirbti	Vilniaus universitetas	2.2. gyventojų motyvacijos dirbti (jos skatinimo ir karjeros projektavimo) tyrimai	2012-04-01– 2013-12-31

				problematikos kontekste			
16	SIN-12023	SIN-09/2012	dr. Rūta Brazienė	Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: stebėsenos sistemos parengimas	Kauno technologijos universitetas	2.1. darbo vietų kaitos tendencijų tyrimai	2012-04-01–2013-12-31
17	SIN-12004	SIN-12/2012	dr. Nida Kvedaraitė	Akademinio jaunimo judumo darbo tikslais tyrimas	Kauno technologijos universitetas	2.1. darbo vietų kaitos tendencijų tyrimai	2012-04-01–2013-12-31
18	SIN-12514	SIN-19/2012	dr. Rasa Smaliukienė	Pareigūnų ir karių, išleidžiamų į ankstyvąją pensiją, integracijos į darbo rinką tyrimas	Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija	2.1. darbo vietų kaitos tendencijų tyrimai	2012-09-01–2013-11-30
3 uždavinys. Socialinės gerovės tyrimai							
19	SIN-10015	SIN-05/2010	dr. Romas Lazutka	Iššūkiai socialiniam draudimui: kartų, lyčių, ekonominių ir socialinių sluoksnių sąveika	Lietuvos socialinių tyrimų centras	3.1. socialinių problemų, socialinės gerovės poreikių tyrimai 3.3. socialinės politikos formavimasi veikiančių veiksmų, jos rezultatų ir padarinių tyrimai	2010-07-01–2013-05-31
20	SIN-10042	SIN-06/2010	habil. dr. Gediminas Merkys	Jaunimo ir jaunų suaugusiųjų socialinė atskirtis ir gyvenimo sąlygos: monitoringo sistemos parengimas	Kauno technologijos universitetas	3.1. socialinių problemų, socialinės gerovės poreikių tyrimai	2010-07-12–2011-12-31
21	SIN-10102	SIN-13/2010	dr. Darius Gerulaitis	Neįgaliųjų socialinės gerovės plėtotė per nevyriausybių organizacijų (NVO) veiklas	Šiaulių universitetas	3.1. socialinių problemų, socialinės gerovės poreikių tyrimai	2010-10-01–2010-12-31
22	SIN-10206	SIN-15/2010	dr. Algis Krupavičius	Socialinių problemų stebėseną: Tarptautinės socialinio tyrimo programos įgyvendinimas	Kauno technologijos universitetas	3.3. socialinės politikos formavimasi veikiančių veiksmų, jos rezultatų ir padarinių tyrimai	2010-10-04–2011-12-31
23	SIN-10202	SIN-16/2010	dr. Jolanta Aidukaitė	Gerovės valstybės raida Lietuvoje: ištakos, būdingiausi bruožai ir pagrindiniai veiksniai	Lietuvos socialinių tyrimų centras	3.3. socialinės politikos formavimasi veikiančių veiksmų, jos rezultatų ir padarinių tyrimai	2010-10-01–2011-12-31
24	SIN-10211	SIN-17/2010	habil. dr. Audronė Juodaitytė	Socialinės, švietimo politikos dermės nepakankamumo veiksnių įtaka kaimo vaikų socialiniam mobilumui	Šiaulių universitetas	3.3. socialinės politikos formavimasi veikiančių veiksmų, jos rezultatų ir padarinių tyrimai	2010-11-02–2011-10-31

25	SIN-10212	SIN-18/2010	dr. Vladzė Vitunskienė	Agrarinės politikos poveikis kaimo gyventojų pajamoms ir jų diferenciacijai	Aleksandro Stulginskio universitetas	3.2. gyventojų pirminių pajamų formavimosi, socialinės globos paslaugų tyrimai	2010-11-02–2011-12-31
26	SIN-12020	SIN-07/2012	dr. Eglė Butkevičienė	Tarptautinė socialinio tyrimo programa: Lietuvos socialinių problemų stebėseną	Kauno technologijos universitetas	3.1. socialinių problemų, socialinės gerovės poreikių tyrimai 3.3. socialinės politikos formavimąsi veikiančių veiksnių, jos rezultatų ir padarinių tyrimai	2012-04-01–2013-12-31
27	SIN-12015	SIN-13/2012	dr. Lina Jaruševičienė	Tarpsektorinis bendradarbiavimas sprendžiant sveikatos problemas socialinės rizikos šeimose	Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	3.1. socialinių problemų, socialinės gerovės poreikių tyrimai	2012-04-01–2013-12-31
28	SIN-12513	SIN-15/2012	habil. dr. Laimutė Žalimienė	Piniginių išmokų ir paslaugų derinimo dilema – optimalaus socialinės paramos modelio kūrimas	Vilniaus universitetas	3.2. gyventojų pirminių pajamų formavimosi, socialinės globos paslaugų tyrimai	2012-07-01–2013-12-31
29	SIN-12517	SIN-16/2012	dr. Dainius Pūras	Iššūkiai įgyvendinant Lietuvos psichikos sveikatos politiką	Vilniaus universitetas	3.3. socialinės politikos formavimąsi veikiančių veiksnių, jos rezultatų ir padarinių tyrimai	2012-07-01–2013-12-31
30	SIN-12505	SIN-18/2012	dr. Jolanta Aidukaitė	Būsto politika Lietuvoje: raida, problemos ir pilietinės iniciatyvos	Lietuvos socialinių tyrimų centras	3.1. socialinių problemų, socialinės gerovės poreikių tyrimai	2012-07-01–2013-12-31
4 uždavinys. Grėsmę asmens ir visuomenės saugumui keliančių kriminalinių procesų tyrimai							
31	SIN-10005	SIN-07/2010	dr. Aleksandras Dobryninas	Lietuvos gyventojų pasitikėjimas teisėsaugos institucijomis ir jį lemiantys veiksniai	Vilniaus universitetas	4.2. gyventojų pasitikėjimo (nepasitikėjimo) teisėsaugos institucijomis priešasčių ir padarinių, gyventojų požiūrio į nusikalstamumo grėsmę tyrimai	2010-09-01–2012-12-31
32	SIN-10007	SIN-08/2010	dr. Alfredas Kiškis	„Dviejų spindulių“ modelio sukūrimas ir taikymas registruoto bei latentinio nusikalstamumo Lietuvoje tyrime	Mykolo Romerio universitetas	4.1. registruoto nusikalstamumo (įskaitant ir latentinį) būklės Lietuvoje (masto, struktūros, kitimo, regioninių ypatumų) tyrimai, nusikalstamumo padaromos žalos analizė ir tendencijų prognozė	2010-08-01–2012-11-30
33	SIN-10026	SIN-09/2010	dr. Tadas Tamošiūnas	Jaunimo deviacinis elgesys: psichiką veikiančių medžiagų vartojimo priežastys bei pasekmės	Lietuvos edukologijos universitetas	4.1. registruoto nusikalstamumo (įskaitant ir latentinį) būklės Lietuvoje (masto, struktūros, kitimo, regioninių ypatumų) tyrimai, nusikalstamumo padaromos žalos analizė ir tendencijų prognozė	2010-09-01–2011-08-31 **

34	SIN-12018	SIN-08/2012	dr. Kęstutis Zaleckis	Erdvinė miesto struktūra ir gyventojų saugumas	Kauno technologijos universitetas	4.1. registruoto nusikalstamumo (įskaitant ir latentinį) būklės Lietuvoje (masto, struktūros, kitimo, regioninių ypatumų) tyrimai, nusikalstamumo padaromos žalos analizė ir tendencijų prognozė 4.2. gyventojų pasitikėjimo (nepasitikėjimo) teisės saugos institucijomis priešasčių ir padarinių, gyventojų požiūrio į nusikalstamumo grėsmę tyrimai 4.3. Nusikalstamų veikų prevencijos Lietuvoje mokslškai pagrįstų programų ir priemonių efektyvumo, nusikalstamų veikų kontrolės sistemos bausmių taikymo ir vykdymo politikos tyrimai	2012-03-19– 2013-12-31
35	SIN-12019	SIN-11/2012	dr. Algimantas Čepas	Nužudymai Lietuvoje: kriminologinis tyrimas	Lietuvos teisės institutas	4.1. registruoto nusikalstamumo (įskaitant ir latentinį) būklės Lietuvoje (masto, struktūros, kitimo, regioninių ypatumų) tyrimai, nusikalstamumo padaromos žalos analizė ir tendencijų prognozė	2012-04-01– 2013-12-31
36	SIN-12021	SIN-14/2012	dr. Skirmantas Bikelis	Kad nusikaltimai neapsimokėtų: nusikalstamo turto konfiskavimo daugiašakė perspektyva	Lietuvos teisės institutas	4.1. registruoto nusikalstamumo (įskaitant ir latentinį) būklės Lietuvoje (masto, struktūros, kitimo, regioninių ypatumų) tyrimai, nusikalstamumo padaromos žalos analizė ir tendencijų prognozė 4.2. gyventojų pasitikėjimo (nepasitikėjimo) teisės saugos institucijomis priešasčių ir padarinių, gyventojų požiūrio į nusikalstamumo grėsmę tyrimai 4.3. Nusikalstamų veikų prevencijos Lietuvoje mokslškai pagrįstų programų ir priemonių efektyvumo, nusikalstamų veikų kontrolės sistemos bausmių taikymo ir vykdymo politikos tyrimai	2012-04-01– 2013-12-31
5 uždavinys. Psichosocialinių sąveikų ir subjektyvios gerovės tyrimai							
37	SIN-10017	SIN-10/2010	dr. Gintautas Valickas	Procedūrinis teisingumas Lietuvos kriminalinėje, civilinėje ir administracinėje justicijoje	Vilniaus universitetas	5.2. suvokto teisingumo (politinio, socialinio ekonominio, teisinio, procedūrinio) ir jo veiksnių Lietuvoje tyrimai	2010-08-01– 2011-12-31

38	SIN-10008	SIN-11/2010	dr. Albinas Bagdonas	Lietuvos gyventojų psichologinės gerovės asmenybinis, sveikatos ir sociodemografinis matmenys	Vilniaus universitetas	5.1. asmens psichologinei gerovei įtaką darančių veiksnių (demografinių, sveikatos, socialinių ir ekonominių, asmenybinių) tyrimai	2010-08-01– 2013-06-30
39	SIN-10105	SIN-12/2010	dr. Jūratė Imbrasaitė	Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai: parama demokratijai ar masinis protestas?	Vytauto Didžiojo universitetas	5.3. politinių judėjimų ir valdžios institucijų reprezentacijos individualioje sąmonėje veiksnių tyrimai	2010-09-15– 2010-12-31
40	SIN-12017	SIN-01/2012	dr. Evaldas Kazlauskas	Psichologinės gerovės psichosocialiniai veiksniai psichotraumatologijos kontekste	Vilniaus universitetas	5.1. asmens psichologinei gerovei įtaką darančių veiksnių (demografinių, sveikatos, socialinių ir ekonominių, asmenybinių) tyrimai	2012-04-01– 2013-12-31
41	SIN-12012	SIN-03/2012	dr. Vladas Gaidys	Demokratizacijos procesų Lietuvoje reprezentacijos individualioje sąmonėje	Lietuvos socialinių tyrimų centras	5.3. politinių judėjimų ir valdžios institucijų reprezentacijos individualioje sąmonėje veiksnių tyrimai	2012-03-19– 2013-11-30
42	SIN-12010	SIN-04/2012	dr. Birutė Švedaitė-Sakalauskė	Socialinis darbas – tarp priklausomybės ir autonomijos	Vilniaus universitetas	5.3. politinių judėjimų ir valdžios institucijų reprezentacijos individualioje sąmonėje veiksnių tyrimai	2012-04-01– 2013-12-31
43	SIN-12005	SIN-06/2012	dr. Vitalija Rudzkienė	Piliečių ir vartotojų socialinio-ekonominio teisingumo suvokimo formavimo gairės	Mykolo Romerio universitetas	5.2. suvokto teisingumo (politinio, socialinio ekonominio, teisinio, procedūrinio) ir jo veiksnių Lietuvoje tyrimai	2012-04-01– 2013-12-31
44	SIN-12516	SIN-17/2012	dr. Aušra Petrauskienė	Demografiniai, socialiniai-ekonominiai ir teritoriniai Lietuvos vaikų mitybos būklės netolygumai	Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	5.1. asmens psichologinei gerovei įtaką darančių veiksnių (demografinių, sveikatos, socialinių ir ekonominių, asmenybinių) tyrimai	2012-07-01– 2013-12-31

* Lietuvos mokslo tarybos sprendimu projektas laikomas neįgyvendintu.

** Lietuvos mokslo tarybos sprendimu projekto vykdymas nutrauktas.

2 priedas. Pagal nacionalinę mokslo programą „Socialiniai iššūkiai nacionaliniam saugumui“ parengtų mokslinių publikacijų sąrašas

A. Monografijos, studijos

1. Aidukaitė, J., Nefas, S., Lipnevič, A., Narkevičiūtė, A., Anulytė, F. 2014. *Būsto politika ir pilietinės iniciatyvos mieste*. Lietuvos socialinių tyrimų centras. Vilnius. 247 p.
2. Aidukaitė, J., Guogis, A., Bogdanova, N. 2012. *Gerovės valstybės kūrimas Lietuvoje: mitas ar realybė?* Lietuvos socialinių tyrimų centras. Vilnius.
3. Astromskienė, A., Ramanauskienė J., Gargasas, A., Rukuižienė R., Liaudanskas, G. 2012. *Lietuvos kaimo gyventojų verslinė motyvacija*. Kolektyvinė monografija, 232 p. (Parengta spaudai)
4. Barcevičius E., Žvalionytė D. (moksl. red.) 2012. *Užburtas ratas? Lietuvos gyventojų apykaitinės migracijos tyrimas*. Vilnius: Vaga.
5. Brazienė, R., Merkys, G., Mikutavičienė, I., Žalkauskaitė, U., Dorelaitienė, A. 2013. *Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: teoriniai požiūriai, prielaidos, kontekstas*. Mokslo studija. Kaunas: KTU.
6. Bučaitė-Vilkė, J., Purvaneckienė, G., Vaitkevičius, R., Tereškinas, A. 2012. *Lyčių politika ir gimstamumo ateitis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
7. Buivydas, R., Černiauskas, G., Dobravolskas, A. 2012. *Health Studies: Lithuania 2012. Convergence of European Health Systems*. Vilnius.
8. Čepas, A., Dobryninas, A., Dobrynina, M., Mickevič, A., Navickas, V., Nikartas, S., Šneideris, D., Valickas, G., Vanagaitė, K. 2014. *Nužudymai Lietuvoje* (parengta spaudai)
9. Daugirdas, V., Burneika, D., Kriaučiūnas, E., Ribokas, G., Stanaitis, S., Ubarevičienė, R. 2013. *Lietuvos retai apgyventos teritorijos*. Kolektyvinė monografija. LSTC: In Flexum. 168 p.
10. Dobryninas, A., Drakšienė, A., Gaidys, V., Vileikienė, E., Žilinskienė, L. 2012. *Pasitikėjimo Lietuvos teisėsauga profiliai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
11. Gruževskis B., Maslauskaitė A., Korsakienė R., Novagrockienė J., Smaliukienė R., Šakočius A. 2013. *Pareigūnų ir karių antroji karjera*. Monografija. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. (Priimta spaudai)
12. Jasilionis, D., Stankūnienė, V. 2011. *Suaugusių Lietuvos gyventojų socioekonominiai mirtingumo skirtumai*. Vilnius: LSTC
13. Kiškis, A., Uscila, R., Justickis, V., Justickaja, S., Gončarko, A. 2012. *Nusikalstamumas Lietuvoje. Integruota registruotų ir viktimologinių tyrimų duomenų („dviejų spindulių“) analizė*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
14. Kvedaraitė, N., Repečkienė, A., Žvirelienė, R., Glinskienė R. 2013. *Akademinio jaunimo judumo tyrimas*. Mokslo studija. (Rankraštis)
15. Kraniauskienė, S. 2011. *Tapsmas suaugusiuoju: jaunimo socialinė branda Lietuvoje*. Vilnius: LSTC.
16. Krupavičius, A., Butkevičienė, E., Šarkutė, L., Morkevičius, V., Telešienė, A., Žvaliauskas, G.,

Kriaučiūnaitė, N. 2011. *Socialinės problemos ir socialinė politika: visuomenės požiūriai ir patirtys*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas.

17. Lazutka, R., Skučienė, D., Černiauskas, G., Bartkus, A., Navickė, J., Junevičienė J. 2013. *Socialinis draudimas Lietuvoje: kontekstas, raida, rezultatai*. Vilnius: LSTC.

18. Maslauskaitė, A., Baublytė, M. 2012. *Skyrybų visuomenė. Ištuokų raida, veiksniai, pasekmės*. Vilnius: LSTC.

19. Okunevičiūtė Neverauskienė, L., Moskvina, J., Pocius, A. 2013. *Lietuvos darbo rinka: pokyčiai ir užimtumo priemonių vertinimas*. Vilnius: LSTC.

20. Pūras, D., Šumskienė E., Veniūtė, M., Šumskas G., Juodkaitė D., Murauskienė, L., Mataitytė-Diržienė J., Šliužaitė, D. 2013. *Iššūkiai įgyvendinant Lietuvos psichikos sveikatos politiką*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 152 p.

21. Ruškytė, D., Rutkauskas, A., Vytautas, Navickas, V. 2012. *Mokesčių ir darbo rinkos sąveika* (parengta spaudai).

22. Taljūnaitė, M., Pocius, A., Labanauskas, L., Lipnevič, A. 2012. *Gydytojų integracija ir karjeros projektavimas kintančiomis kintančiomis Lietuvos darbo rinkos sąlygomis*. Vilnius: LSTC.

23. Valickas, G., Justickis, V., Vanagaitė, K., Voropaj, K. 2013. *Procedūrinis teisingumas ir žmonių pasitikėjimas teisėsaugos pareigūnais bei institucijomis*. Vilnius: VU leidykla.

24. Žalimienė, L., Dunajevs, E. 2014. *Socialinės paramos struktūros dilema – tarp autonomijos ir paternalizmo*. Vilnius: VU.

25. Žalimienė, L., Skučienė, D., Junevičienė, J., Gataūlinas, A. 2013. *Profesinė gerovė dirbančių socialinio darbo paslaugų sektoriuje Lietuvoje*. Monografija. Vilnius: LSTC.

B. Straipsniai

1. Aidukaite, J. 2011. Welfare reforms and socio-economic trends in the 10 new EU member states of Central and Eastern Europe, *Communist and Post-Communist Studies*, 44: 211–219.

2. Ambrozevičiūtė, K., Kavoliūnaitė-Ragauskienė, E., Mizaras, V. Teisinės „šeimos“ kategorijos turinys Lietuvos Respublikos įstatymuose (priimta spaudai).

3. Astromskienė, A., Gargasas, A. 2012. Asmeninių-vertybinių savybių svarba kaimo gyventojų versliniam aktyvumui. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. Management theory and studies for rural business and infrastructure development: mokslo darbai*.

4. Astromskienė, A., Ramanauskienė, J. 2011. Kaimo gyventojų verslumas: problemos ir gerinimo galimybės, *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*. Nr. 5 (29): 22–32.

5. Astromskienė, A., Ramanauskienė, J., Gargasas, A., Rukuižienė, R., Liaudanskas, G. 2012. Lietuvos kaimo gyventojų verslinė motyvacija, *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. Management theory and studies for rural business and infrastructure development: mokslo darbai*. Vol. 34. Nr. 5: 15-34.

6. Atkočiūnienė, V. 2011. Kaimo turizmo, kaip užimtumo multiplikatorius, kaimo vietovėse teorinis

aspektas. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*. Nr. 5 (29): 33-42.

7. Atkočiūnienė, V. Boculo, I. 2011. Lietuvos kaimo vietovių įvaizdžio formavimo valdymas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. Nr. 2 (22)

8. Atkočiūnienė, Vilma, Vaišnoraitė, Rasa. 2011. Model of Rural Area Change Management Using the Principle “Bottom-up” Rural Development: the Fifth International Scientific Conference Proceedings, 24-25 November, Kaunas: Akademija: 23-30.

9. Baločkaitė, Rasa. 2011. Antipolitinės nuostatos Lietuvoje: „piniginės“ partijos, privati tėvynė ir nepakeliama politinio gyvenimo našta. *Filosofija. Sociologija*. Nr. 2 (22): 86-94.

10. Balzekiene, Aiste, Telesiene, Audrone, 2011. Explaining Private and Public Sphere Personal Environmental Behaviour, *Socialiniai mokslai*: 4 (74): 7-19.

11. Barcevičius, E., Žvalionytė, D. 2012. Welcome home? Performance of the return migrants in the labour market: the case of Lithuania (parengta spaudai).

12. Bartkus, A. 2012. Ilgalaikis socialinio draudimo reformų poveikis socialinio draudimo biudžeto stabilumui. *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai*. T. 6, Nr. 2.

13. Brazienė, R., Dorelaitienė, A. 2012. Transition of Youth from Education to the Labour Market: the Case of Lithuania. *Socialiniai mokslai*, 3 (77). (priimta spaudai)

14. Brazienė, Rūta; Merkys, Gediminas. 2012. Jaunimo ir jaunų suaugusiųjų socialinė atskirtis ir gyvenimo sąlygos: stebėsenos indikatorių paieškos problema, *Filosofija. Sociologija* (spaudoje).

15. Brazienė, Ruta, Merkys, Gediminas. 2011. Societal Processes and Individual Participation: How Participation in Labour Market Affects Youth Poverty and Social Exclusion? A Comparison of EU Countries, *Socialiniai mokslai*, 3 (73): 7–14.

16. Brazienė, Rūta; Žalkauskaitė, Ugnė. 2012. Jauni neįgalieji ir socialinė atskirtis: prielaidos, požiūriai, kontekstas, *Filosofija. Sociologija* (spaudoje).

17. Brazienė, Rūta, Žalkauskaitė, Ugnė. 2012. Darbo rinkos reikalavimai ir jaunimo įsidarbinimo galimybės Lietuvoje: darbo pasiūlos skelbimų turinio analizės rezultatai. In: *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*.

18. Burneika, D., Daugirdas, V., Kriaučiūnas E., Ribokas, G., Ubarevičienė, R. 2012. Socio-economical aspects of depopulation in Eastern EU border region – case of Eastern Lithuania. In: *Region and regionalism*. Lodz-Opole, Poland, No. 11, Vol. 2, p. 195–215.

19. Burneika, D., Daugirdas, V., Ubarevičiene, R. 2013. Migration as a factor of development of the depopulating areas in East EU countries – The case of Lithuania. *Geographia Polonica 87*, Warsaw (spaudoje).

20. Burneika, D., Ubarevičienė, R., Pociūtė, G., Kriaučiūnas, E. 2013. The impact of Vilnius city on transformation trends of the sparsely populated EU East border region. *Etniškumo studijos*, 2013 (2), p. 49–68. Vilnius.

21. Bučaitė-Vilkė, Jurga. 2012. Gimstamumo skatinimo politikos įgyvendinimo praktikos: Šiaurės Europos šalių atvejis, *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas* (spaudoje).

22. Bučaitė-Vilkė, Jurga. 2012. Labour Division at Home and Procreational Intentions: The Case of Lithuanian Families, *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas* (spaudoje).
23. Butkevičienė, Egle, Vaidelytė, Egle. 2011. Is There Any Interest in Politics? Interest and Opportunities for Participation in Virtual Discussions on Political Issues in Lithuania, *Socialiniai mokslai*: 1 (71): 7–14.
24. Butkevičienė, E. Public attitudes towards social policy: the role of state, individual and family in social provision and welfare in Lithuania, *Socialiniai mokslai*, Nr. 3(77) (įteikta spaudai).
25. Claudia Börnhorst, Trudy MA Wijnhoven, Vesselka Duleva, Marie Kunesova; Ausra Petrauskiene, Ana I Rito, Lauren Lissner, Agneta Yngve, João Breda. 2014. WHO European Childhood Obesity Surveillance 2008: Associations between sleep duration, screen time and food consumption frequencies, *Open-access Journal PLOS Medicine* (įteikta spaudai).
26. Čepas, A., Dobryninas, A., Valickas, G. 2012. Nužudymai Lietuvoje: teisiniai, sociologiniai, psichologiniai aspektai, *Teisės problemos*, 2013/1(79) (priimta spaudai).
27. Daugirdas V., Kriaučiūnas E., Ribokas G. 2013. Depopulation in EU countries and distribution of sparsely populated territories in Lithuania. *Kyiv geographic almanac*. Kyiv, Ukraina, T. 8, P. 31–36.
28. Dobryninas, A., Drakšienė, A., Gaidys, V., Vileikienė, E., Žilinskienė L. 2012. Confidence and Trust in Criminal Justice Institutions: Lithuanian Case. In: *Annual Proceedings of the Estonian Academy of Security Studies*.
29. Dorelaitienė, A., Žalkauskaitė, U. 2012. Savanorystė kaip jaunimo racionaliai pasirenkama veikla perėjimo iš švietimo sistemos į darbo rinką laikotarpiu.
30. Guogis, Arvydas; Bogdanova, Natalija. 2011. Sovietinio socialinio draudimo modelis Lietuvoje: struktūra ir ideologija, *Lietuvos statistikos darbai*, 50 (1): 104–113.
31. Imbrasaitė, Jūratė, 2011. Valdžios institucijų suvokimas ir politiniai veiksmai: parama demokratijai ar masinis protestas? *Filosofija. Sociologija*. Nr. 2 (22): 95–105.
32. Jasilionis Domantas, Stankuniene, Vlada, Ambrozaitiene, Dalia, Jdanov, Dmitrij, Shkolnikov, Vladimir. 2011. Ethnic mortality differentials in Lithuania: contradictory evidence from longitudinal census-linked and unlinked data. *Journal of Epidemiol and Community Health*, 13: 1–3.
33. Juodaitytė A. 2011. Vaikų skirtybių lygybės samprata pedagogikoje ir sugestyvaus egalitarizmo kontekste, *Acta Paedagogica Vilnensia*: 26: 60–69.
34. Juodaitytė, Audronė; Malinauskienė, Daiva; Masiliauskienė, Erika; Pocevičienė, Rasa. 2011. Kaimo teritorinės savivaldos seniūnų dalyvavimas mokyklų tinklo pertvarkos politikoje: tikslai, veiklos, sprendimų priėmimas, *Socialinių mokslų studijos*: 3(3): 817–835.
35. Juraitė, Kristina, Jasnauskaitė, Brigita. 2011. Visuomenės informavimas ir nuomonės formavimas apie valdžios institucijų veiklą. *Filosofija. Sociologija*. Nr. 2 (22): 77-85.
36. Jurkuvėnas V., Mameniškienė R., Bagdonas A. Epilepsija sergančių asmenų asmenybės savybės. *Neurologijos seminarai*, 2013, 1 (55).

37. Justickis, V., Uscila, R., Kiškis, A. 2012. Two-Rays Approach in the Integration of Victimological and Recorded Data on Criminality, *Jurisprudencija*, 19(2): 803–820.
38. Kraniauskienė, S., Gedvilaitė-Kordušienė, M. 2012. Anūkų priežiūra Lietuvoje: įsitraukimą lemiantys veiksniai bei pasekmės senelių socialinei gerovei, *Sociologija. Mintis ir veiksmai* (priimta spaudai).
39. Kriaučiūnas, E., Daugirdas, V. 2013. Rečiausiai gyvenamų Lietuvos teritorijų gyvenviečių tinklo ypatumai, *Geografijos metraštis*, T. 46, p. 32–45. Vilnius.
40. Kriaučiūnas, E., Ribokas, G. 2012. Šiaulių apskrities retai apgyventų teritorijų teritorijų pokyčiai ir demografinės raidos ypatumai, *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 3(27), p. 135–143, Šiauliai.
41. Kvedaraitė, N., Repečkienė, A., Glinskienė, R., Žvirelienė, R. 2012. Akademinio jaunimo įtraukties į darbo rinką ir verslininkystės galimybės: kokybinis tyrimas.
42. Kvedaraitė, N., Repečkienė, A., Glinskienė, R., Žvirelienė, R. 2013. Youth Employment and measures Facilitating their Inclusion in the Labour Market, *Mokslas ir edukaciniai procesai* (įteikta spaudai).
43. Lazutka R., Kazakevičiūtė J. 2012. Valstybinis pensinis draudimas ir jo papildymas privačiu komponentu Lietuvoje. In: *Lietuvos socialinė raida: Lietuvos socialinė raida ekonominio nuosmukio sąlygomis*. Vilnius. Nr. 1. 76–101.
44. Liniauskiene A., Kairys A., Urbanavičiūtė I., Bagdonas A., Pakalniškienė V. Suaugusiųjų imties Lietuviškosios psichologinės gerovės skalės struktūra. *Visuomenės sveikata*, 2013, 1 (60), p. 1–11.
45. Liniauskiene A., Kairys A., Urbanavičiūtė I., Bagdonas A., Pakalniškienė V. Suaugusiųjų psichologinės gerovės sąsajos su socialiniais ir demografiniais kintamaisiais, *Tiltai*, 2012, 3, p. 35–50.
46. Liseckienė, I., Jaruševičienė, L., Kontrimienė, A., Valius, L., Mačinskas, Š. 2012. Tarpsektorinis bendradarbiavimas sprendžiant sveikatos problemas socialinės rizikos šeimose, *Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas* (įteikta spaudai).
47. Maslauskaitė, A., Jasilionienė, A., Stankunienė, V., Jasilionis, D., Shkolnikov, V. 2012. Socio-economic determinants of divorce in Lithuania: specialization hypothesis reconsidered. In: *Population Studies* (atiduota spaudai).
48. Matekonienė, Jūratė, Kozlovskaja, Audronė, Kuliešis, Gediminas, Lukošiuotė, Ingrida. 2011. Lietuvos žemės ūkio subjektų organizacinės elgsenos įtakos organizacijos narių verslumui tyrimas. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*. Nr. 4 (28): 83–90.
49. Matijošaitienė, I., Zaleckis, K., Stankevičė, I. 2012. Sustainable city - a city without crime, *The Scientific Journal of Riga Technical University. Architecture and Urban Planning* (priimta spaudai).
50. Mikutavičienė, I., Brazienė, R. 2012. Jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: socialinės politikos aspektas. In: *Viešojoji politika ir administravimas*. 14,4.
51. Merkys, Gediminas; Brazienė, Rūta. 2012. Jaunų žmonių (ne)pasitenkinimas darbu ir jo psichosocialinės pasekmės: masinės apklausos Lietuvoje duomenys. *Filosofija. Sociologija* (spaudoje).
52. Merkys, Gediminas; Brazienė, Rūta; Mikutavičienė, Inga; 2012. Jaunimo ir socialinės politikos veiksmingumo (kokybinio) vertinimo metodologinės prielaidos: grupinių interviu su įvairiais specialistais

duomenų rezultatai. *Filosofija. Sociologija* (spaudoje).

53. Mikutavičienė, Inga; Guščinskienė, Jūratė. 2012. Socialinė psichikos negalią turinčių asmenų sveikatos dimensija: socialinės politikos atspindžiai. *Sveikatos mokslai* 22: 39-48.

54. Misevičienė, Irena, Strumylaitė, Loreta, Pajarskienė, Birutė, Žalnieraitienė, Kristina. What are the predictors of self-assessed health in Lithuanian health professionals?

55. Moskvina, Julija, Okunevičiūtė Neverauskienė Laima. 2012. Vulnerable groups at Lithuanian Labour Market. In: *Economic Research Central and Eastern Europe*, p. 47–63.

56. Pajarskienė, B., Jankauskas, R., Misevičienė, I., Žalnieraitienė, K., Venckienė, R. Prevalence of workplace abuse, bullying, harassment and threat among hospital physicians and comprehensive school teachers in Lithuania.

57. Pajarskienė, B., Jankauskas, R., Žalnieraitienė, K., Venckienė, R. Psichologinio smurto ir socialinės darbo aplinkos veiksnių sąsajos Lietuvos ligoninėse dirbančių gydytojų ir bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų darbo vietose.

58. Petrauskienė, Aušra, Albavičiūtė, Edita, Žaltauskė, Vilma. 2014. 7–8 m. moksleivių fizinis išsivystymas (nacionalinio tyrimo duomenys 2013 m.). *Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas*, T. 18, Nr. 5: 310–314.

59. Petrauskienė, Aušra, Albavičiūtė, Edita, Žaltauskė, Vilma. 2014. Lietuvos vaikų augimo stebėseną: rezultatai ir pokyčiai (2008–2013 m.). *Visuomenės sveikata*, 3(66) (priimta spaudai).

60. Petrauskienė, Aušra, Rugytė, Agnė, Albavičiūtė, Edita. 2014. Marijampolės apskrities pirmųjų mitybos ir fizinio išsivystymo ypatumai, jų sąsajos ir pokyčiai per penkerius metus. *Visuomenės sveikata*, 2(65) (priimta spaudai).

61. Pilipavičius, Vytautas. 2011. Bendruomeninio verslumo formavimas ir kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, Nr. 2 (22) (spaudoje).

62. Pilipavičius, Vytautas. 2010. Kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas pridėtinės vertės formavimo kontekste. *Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimo geroji patirtis*. Kaunas: Akademija: 48–54.

63. Purvaneckienė, Giedrė. Viešosios (šeimos) politikos įtaka gimstamumui. *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas* (spaudoje).

64. Purvaneckienė, Giedrė, Tereškinas, Artūras. 2012. The Influence of Reconciliation of Work and Family on the Reproductive Choices of Lithuanian Population. *Kultūra ir visuomenė: socialinių tyrimų žurnalas* (spaudoje).

65. Puur, A., Rahu, L., A. Maslauskaitė, V. Stankuniene, S. Zakharov. 2012. Transformation of partnership formation in Eastern Europe: the legacy of the past demographic divide. *Journal of Comparative Family Studies*, Vol. 43 (3).

66. Ramanauskienė, Jadvyga, Astromskienė, Adelė, Rukuižienė, Rasa. 2011. Kaimo gyventojų verslinio profesionalumo ir iniciatyvos didinimo prielaidos. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų*

infrastruktūros plėtrai. Nr. 5 (29): 179-190.

67. Ramanauskienė, J., Gargasas, A. 2012. Kaimo gyventojų verslumo, kaip pasirengimo verslininkauti veiksnio, formavimas. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. Management theory and studies for rural business and infrastructure development: mokslo darbai*. Nr. 3(32), p. 118–129.

68. Raupelienė, Asta. 2011. Regional Foresights for Rural Labour Market in EU 27” Rural Development: the Fifth International Scientific Conference Proceedings, 24-25 November, Kaunas: Akademija: 216-221.

69. Ribokas, G., Daugirdas, V. 2013. Socialiniai Rytų Lietuvos retai gyvenamų teritorijų ūkininkavimo aspektai, *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, T. 1 (5), P. 61–70. Šiauliai.

70. Rukuižienė, R. 2012. „Discontinuity between entrepreneurship development and social capital in rural areas“. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. Management theory and studies for rural business and infrastructure development: mokslo darbai*. Nr. 3(32): 130–139.

71. Repečkienė, A., Kvedaraitė, N., Žvirelienė, R., Glinskienė, R. 2012. Measures Facilitating Reduction of Academic Youth Unemployment and Transfer from Education Institutions to Labour Market (Lithuanian Case). *Economics and Management*. 17,4 (įteikta spaudai).

72. Sinkienė, J., Stankevičė, I., Navickaitė, K. 2012. Creating Safer Cities through Urban Planning and Development. *Viešoji politika ir administravimas*, T. 11, Nr. 3 / 2012: 390–403.

73. Skučienė, Daiva. 2011. Lietuvos socialinio draudimo kompensuojamoji gerovė lyginant su ES šalimis, *Socialinis darbas*: 10(2): 301–314.

74. Smailytė, Giedrė, Krilavičiūtė, Agnė, Jasilionis, Domantas, Ambrozaitienė, Dalia, Stankūnienė, Vlada. 2011. Su rūkymu ir alkoholio vartojimu susijusių piktybinių navikų rizikos diferenciacija pagal išsilavinimą Lietuvoje. *Visuomenės sveikata* (spaudoje).

75. Smailyte, Giedre, Pareigis, Laurynas. 2011. Time trends in avoidable cancer mortality in Lithuania 1992–2008. *Acta Medica Lituanica* (spaudoje).

76. Stankūnienė V., Jasilionis D. 2011. Lietuvos gyventojų mirtingumo lygio ir mirties. priežasčių struktūros prieštarangi pokyčiai. *Filosofija. Sociologija*, 22 (4): 334–347.

77. Šarakauskienė, Živilė, Bagdonas, Albinas. 2011. Vyresnių klasių mokinių psichologinės gerovės prognostiniai kintamieji, *Psichologija. Mokslo darbai*, 44: 7–21.

78. Telesiene, A., Rimaite, A., Juraite, K. 2011. Politicized Discourses on Environmental and Technological Risks: the Case of Lithuania, *Socialiniai mokslai*, 4 (74): 20–31.

79. Trudy MA Wijnhoven, Joop MA van Raaij, Agneta Sjöberg, Nazih Eldin, Agneta Yngve, Marie Kunešová, Gregor Starc, Ana I Rito, Victoria Farrugia Sant’Angelo, Vesselka Duleva, Maria Hassapidou, Éva Martos, Iveta Pudule, Ausra Petrauskiene, Ragnhild Hovengen, João Breda. 2014. WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative: School nutrition environment in relation to body mass index in primary schools, *International Journal of Environmental Research and Public Health* (įteikta spaudai).

80. Trudy MA Wijnhoven, Joop MA van Raaij, Angela Spinelli, Gregor Starc, Eva Martos, Maria Hassapidou, Ragnhild Hovengen, Napoleon Pérez Farinós, Iveta Pudule, Ana I Rito, Nazih Eldin, Igor Spiroski,

Ausra Petrauskiene, Lien Braeckvelt, Marie Kunesova, Victoria Farrugia Sant'Angelo, Harry Rutter, João Breda. 2014. WHO European Childhood Obesity Surveillance Initiative: body mass index and level of overweight among 6–9-year-old children from school year 2007/2008 to school year 2009/2010, *BMC Public Health* (įteikta spaudai).

81. Vitunskienė, Vlada. 2011. The Effects of Agricultural Policy Transfers to Farmers on Households Income Inequality: an application to Lithuanian Context, *Rural Development: the Fifth International Scientific Conference Proceedings*, 24–25 November, Kaunas: Akademija: 285–289.

82. Vitunskienė, Vlada; Jurgita Baltušienė. 2011. Tiesioginių išmokų žemės ūkio veiklai socialiniai padariniai paramos gavėjų subjektyviu vertinimu, *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai: mokslo darbai*: 14(5): 211–220.

83. Zaleckis, K., Matijošaitienė, I. 2012. Kauno miesto erdvinė struktūros įtaka saugumui viešosiose erdvėse ir žaliosiose rekreacinėse teritorijose. *Urbanistika ir architektūra* (priimta spaudai).

84. Zaleckis, K., Matijošaitienė, I. 2012. Space syntax analysis of Kaunas: some methodological aspects. In: *Journal of Sustainable Architecture and Civil Engineering* (priimta spaudai).

85. Žalnieraitienė, K., Misevičienė, I., Pajarskienė, B., Jankauskas, R. Self-assessment of health, illness and health related behaviours among physicians and teachers in Lithuania: a cross sectional study.

86. Žilys, Apolonijus, Bartuškaitė, Miglė. 2011. Piliečių vertybinės orientacijos ir (ne)paramos formos viešajai politikai Lietuvoje. *Filosofija. Sociologija*, Nr. 2 (22): 106-114.

87. Žvirelienė, R., Repečkienė, A., Kvedaraitė, N., Glinskienė, R. 2012. Aukštųjų mokyklų student patirtis darbo rinkoje. Experience of higher school students in the labour market. *Vadybos mokslas ir studijos-kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*. Mokslo žurnalas. T 33, Nr. 24: 125–139.

C. Kiti leidiniai:

1. Bagdonas, A., Liniauskaitė, A., Kairys, A., Urbanavičiūtė, I. Psichologinės gerovės sąsajos su socialiniais – demografiniais kintamaisiais. *Mokslas – praktikai, praktika – mokslui. Lietuvos psichologų kongresas – 2012*. Klaipėda: Žemaitijos spauda, p. 19.

2. Bagdonas, A., Zamalijeva, O., Kairys, A. Vilniaus universiteto specialiosios psichologijos laboratorija: platinamos psichologinio įvertinimo metodikos ir mokymai jomis naudotis. *Mokslas – praktikai, praktika – mokslui. Lietuvos psichologų kongresas – 2012*. Klaipėda: Žemaitijos spauda, p. 21.

3. Bagdžiūnienė, D., Lazauskaitė-Zabielskė, J., Urbanavičiūtė, I. 2013. Pilietiškasis darbuotojų elgesys organizacijoje – prabanga ar būtinybė? *Spectrum* (pateikta).

4. Daugirdas, V. 2013. Lietuva tampa retai apgyventu kraštu, *Veidas*, Nr. 50, p. 38–39. Vilnius.

5. „Demografija ir mes“. Mokslo populiarinimo biuletenis. 4 numeriai.

6. Dorelaitienė, Agnė, Žalkauskaitė, Ugnė. 2013. Savanorystė kaip jaunuolio tiltas iš švietimo sistemos į darbo rinką (pateikta).

7. Kazlauskas, E., Želvienė, P. 2012. Psichologinė gerovė psichotraumatologijos kontekste. In: *Mokslas – praktikai, praktika – mokslui. Lietuvos psichologų kongresas – 2012*. Klaipėda: Žemaitijos spauda, p.

69.

8. Laurinavičius, A. Modernization of intellectual property protection to ensure the consumer rights. In: *Conference proceedings. 2nd International Scientific Conference „Whither our economies -2012“*, Vilnius, 2012, p. 235–243.

9. Matijošaitienė, I., Zaleckis, K., Stankevičė, I., Navickaite, K. 2012. Spatial Urban Structure and Crime in Kaunas City. In: *The Restructuring of Cities Symposium with International Participation*, 26–29 September 2012 Istanbul - Turkey.

10. Ramanauskienė, Jadvyga; Astromskienė, Adelė. 2012. Alternatyviosios veiklos kaimo vietovėse būklės ir plėtros galimybių analizė. Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: geroji patirtis: 40 metų link kaimo plėtros vadybos: 5-oji mokslinė praktinė konferencija. Aleksandro Stulginskio universitetas. Ekonomikos ir vadybos fakultetas. Akademija. p. 77–84.

11. Rudzkienė V. Černikovaitė M. Socialinis teisingumas vertybiniu požiūriu. In: *Socialinės inovacijos: teorinės ir praktinės įžvalgos*. Konferencijos medžiaga, 2012, Vilnius, p. 1–12.

12. Ruzkienė V., Černikovaitė M. Social justice for sustainable management. In: *Proceedings of the 8th European conference on Management, Leadership and Governanace*. Neapolis university, Pafos, Cyprus, 2012, p. 49.

13. Sinkienė, J. 2012. Analysis of Relationship between Spatial Urban Structure and Security of Inhabitants. In: *Urban Europe - Challenges to Meet the Urban Future*.

14. Stankevice, I., Matijosaitiene, I., Sinkiene, J. Smart Land Use in Facet of Safety: An Innovative Approach to Urban Planning. In: *2013 3rd International Conference on Applied Social Science(ICASS 2013)* January 15-16, 2013, Taipei, Taiwan.

15. Stankūnienė, Vlada, Jasilionis, Domantas. 2011. Demografinio nuosmukio dėmenys: ar tai demografinės depresijos požymiai? Lietuvos sveikatos programa: rezultatai ir išvados. Nacionalinės sveikatos tarybos metinis pranešimas 2011. Vilnius.

16. Urbanaviciute I., Bagdonas A., Kairys A., Linauskaitė A. Development of the Lithuanian Psychological Well-Being Scale: Theoretical and Empirical Considerations. In: *Abstracts of the 6th European Conference of Positive Psychology*. Moscow, June 26-28, 2012. p. 24–07.

17. Zaleckis, K., Matijošaitienė, I. 2012. Space Syntax Analysis of Kaunas: Some Methodological Aspects. In: *Proceedings of the 3rd International Conference Advanced Construction*.

18. Zaleckis, K., Matijošaitienė, I. 2012. Darni, inovatyvi ir saugi visuomenė. *Research Overview 2012* (priimta spausdinti).

19. Zaleckis, K., Matijošaitienė, I., Sinkienė, J. 2012. Spatial Structure of a City and Security of Inhabitants: The Post-Soviet Case. In: *2013 3rd International Conference on Applied Social Science (ICASS 2013)* January 15-16, 2013, Taipei, Taiwan.

20. Žalimienė L. 2012. Organisational factors of job satisfaction in social work services in Lithuania. *Social work. Experience and Methods. Complementary Volume*, p. 121–127.